

PLUIMVEEVISIE 2040

AVINED¹, 18-07-25

¹ AVINED wordt gevormd door de organisaties:

- LTO/NOP, Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland / Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders;
- NVP, Nederlandse Vakbond Pluimveehouders;
- COBK, Centrale Organisatie voor Broedeieren en Kuikens;
- Anevei: Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren en Eiproduktfabrikanten;
- NEPLUVI: Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie.

1. Ambities pluimveesector 2040

Onze ambities voor 2040 zijn:

- Gezonde en gewaardeerde producten uit een gezonde en dierwaardige pluimveehouderij. We zijn daarin koploper in Europa;
- Erkende bijdrage aan circulariteit, klimaat- en energietransitie;
- Goede zorg voor de leefomgeving;
- Bedrijfsmatig gezonde sector met een gewaardeerde bijdrage aan de Nederlandse economie;
- Koploper in innovatie, marktgerichtheid en ketensamenwerking.

De pluimveesector wordt gevormd door ondernemers in de keten die zich - individueel en collectief - zeer bewust zijn van hun rol als voedselproducenten en hun plek in onze samenleving. Het gaat om gezinsbedrijven, midden- en kleinbedrijf (MKB) en grote bedrijven. Gezamenlijk streven zij naar een optimale mix van economische en maatschappelijke prestaties. Zij voelen zich verantwoordelijk voor hun dieren, hun mensen en hun omgeving en spelen graag hun rol in de economie van ons voedselsysteem. Zij verantwoorden zich vanzelfsprekend voor hun bedrijfsvoering en hun resultaten en laten die concreet, transparant en gestructureerd zien.

Bij deze visie gaan we uit van een brede definitie van duurzaamheid. We richten ons op het vervullen van de hedendaagse behoeften, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Een gezonde balans tussen sociale, ecologische en economische belangen is daarbij cruciaal. Evenals een samenhangende benadering van de uiteenlopende doelen; een bedrijf hoeft niet in alle aspecten uit te blinken, maar scoort wel op alle aspecten een voldoende.

Het is een mengeling van een spoorboekje, een ontdekkingsreis en een naslagwerk. Waar zaken helder zijn, leggen we de weg voor de komende periode nauwkeurig vast; waar vragen of onzekerheden een hoofdrol spelen, gaan we met overtuiging op ontdekkingsreis. We helpen onze bedrijfsgenoten bij verplichtingen en verkenningen. Met Kritische Prestatie Indicatoren (KPI), monitoring, kwaliteitsschema's (IKB), etc.

Het geheel is robuust en niet vrijblijvend; we staan en gaan ervoor. Het varieert in de mate van concreetheid. Dat is niet omdat we wegblijven van keuzen, maar omdat onzekerheden op onderdelen en op termijn nog groot zijn. Bijvoorbeeld als gemeenten geen ruimte in het Omgevingsplan bieden voor vrije uitloop van kippen, kan een ondernemer die stap niet zetten. Als de markt, nationaal of internationaal geen interesse heeft in een verbeterd product met een hogere kostprijs, is invulling een illusie.

Het is óns plan en wij voeren het uit. Tegelijkertijd beseffen we ons terdege dat we het niet alleen kunnen. Bij de invulling zullen we een beroep doen op de overheden om goede condities voor verwezenlijking van het plan te scheppen, lokaal, regionaal en landelijk. Ook in internationale gremia rekenen we op steun van de nationale overheid. We zullen een beroep doen op burgers en consumenten om de kwaliteit van onze producten op waarde te schatten en zullen daar met name marktpartijen bij nodig hebben. We zullen een beroep doen op de financiële markt om onze stappen mogelijk te maken. En we zullen een beroep doen op maatschappelijke organisaties om ons te steunen waar de belangen parallel lopen. Alleen met die steun kunnen de stappen zetten en het goede blijven doen. En natuurlijk hebben we overleg met stakeholders om te komen tot een optimale, gedragen uitvoering van dit plan.

2. Streefbeelden van 2040

De belangrijke streefbeelden richting 2040 en verder zijn:

- De pluimveesector is in al haar geledingen een gewaardeerde sector in Nederland, die hoogwaardige producten tegen eerlijke prijzen voor de voedselketen levert. De sector is divers en speelt actief in op specifieke marktsegmenten, in het bijzonder in Noordwest Europa. Een eerlijke marge, maatschappelijke inbedding en werkplezier hebben prioriteit boven enkel kostenreductie.
- Op cruciale onderdelen kent de sector voldoende kritische massa om binnen de maatschappelijke randvoorwaarden veilig en gezond voedsel te produceren waar de Noordwest-Europese markt om vraagt. Daarnaast kunnen toeleveranciers ook landen buiten Europa in staat stellen een succesvolle pluimveeproductie op te bouwen. Dat werkt door in de voor- en achterliggende ketenpartijen als stalinrichters, veevoer, logistiek en verwerking.
- Bedrijven in de pluimveesector houden dieren op een manier die aansluit bij de zes leidende principes voor een dierwaardige veehouderij van de Raad voor Dieraangelegenheden en hebben daar de ruimte voor.
- De pluimveesector heeft belangrijke stappen gezet, gericht op de toepassing van circulaire grondstoffen voor pluimveevoeders die bovendien bijdragen aan een lagere CO₂-footprint.
- Alle bedrijven in de sector voldoen aan de gestelde emissie-eisen.
- Blijvende innovatie, zowel technisch als sociaaleconomisch, is voor de pluimveesector van groot belang. De sector kenmerkt zich door voortdurende innovatie en kan daarbij rekenen op steun van de overheid in de vorm van een meerjarig onderzoeksprogramma en een meerjarige investeringsregeling als het tempo hoger is dan het bestaande investeringsritme. Deze innovatie leidt ertoe dat verduurzaming in hoog tempo kan worden gerealiseerd.
- Maatschappelijke diensten en multifunctionele landbouw spelen in de pluimveehouderij een kleinere rol dan bij andere dierlijke sectoren. Afhankelijk van de locatie zal sprake zijn van bijdragen aan een mooi landschap, biodiversiteit en leefbaarheid en levendigheid van het platteland.

We werken deze streefbeelden concreet uit aan de hand van thema's en onderwerpen in het tweede deel van deze visie.

3. Bepalende aspecten

Er zijn vier algemenere aspecten die in belangrijke mate bepalend zullen zijn bij een voorspoedige ontwikkeling van de pluimveesector: ondernemerschap, ruimte voor ondernemen, markt en aantrekkelijkheid van de sector.

Ondernemerschap

In ons plan staan ondernemerschap en vakmanschap centraal. De gestelde doelen en de te behalen resultaten zijn generiek; deze zullen het snelst worden gehaald als in de strategie ruimte zit voor individueel ondernemer- en vakmanschap. Iedereen moet een voldoende halen, maar niet iedereen hoeft op elk onderdeel een 10 te scoren. Dit kan ook niet omdat sommige (duurzaamheids)opgaven conflicteren.

Het aanspreken van en ruimte geven aan individueel ondernemerschap werkt alleen als doelstellingen en taakstellingen op bedrijfsniveau vertaalbaar zijn. Bedrijfsgerichte doelsturing geeft een veel krachtiger impuls aan bedrijfsontwikkeling, innovatie en investering dan de nu veelal gebruikte middelvoorschriften. Tot ons genoegen onderkent de overheid dat nu ook.

Dat moet vorm krijgen in een systeem dat, gebaseerd op KPI's, prestaties van individuele ondernemers beloont en de 'optelsom' van de sector mogelijk maakt. Zowel de boer (dashboard, vergroten vakmanschap en benchmarking), de keten (beloning prestaties) en overheid (beleid en omgevingsdienst) kunnen met een dergelijk systeem werken.

Waar dat maar enigszins mogelijk is, moet bedrijfsgerichte doelsturing op de kortst mogelijke termijn, ruim voor 2030, operationeel worden gemaakt. Voor doelsturing op bedrijfsniveau is een bedrijfsspecifiek monitoringssysteem onontbeerlijk. De pluimveesector zet maximaal in om bij de eersten te horen waarvoor doelsturing wordt ontwikkeld.

Ruimte voor ondernemen

Om de grote ondernemersgeest in de pluimveesector maatschappelijk en economisch te benutten, hebben ondernemers medewerking en samenwerking nodig. De ruimte die zo wordt gecreëerd, bepaalt de snelheid en gemak waarmee de doelen voor 2040 worden gehaald.

De pluimveesector zal de uitwerking van de doelen voor 2040 voor verdere verduurzaming en beter dierenwelzijn voortvarend ter hand nemen. Op veel vlakken kan de sector de doelen alleen waarmaken in samenwerking met ketenpartijen en met stakeholders, waarbij de overheid een belangrijke partner is. In de uitwerking zal de pluimveesector deze samenwerking opzoeken. Om verdere verduurzamingsstappen versneld te kunnen realiseren, is als onderdeel van die samenwerking een adequaat financieel pakket vanuit overheden nodig.

Voor het behalen van de doelen hebben veel ondernemers in de sector in het komende decennium ruimte nodig op niveau van bouwblok (-vergroting) om de transitie naar meer dierenwelzijn en de veelal bijbehorende uitbreiding van leefruimte, met inbegrip van de eisen van brandveiligheid, op een passende wijze vorm te geven. Hierbij is het kunnen verkrijgen van vergunningen voor de gewenste aanpassingen van het bedrijf essentieel.

De Nederlandse pluimveesector is internationaal richtinggevend, mede door de wereldspelers in de toeleverende sector die Nederland rijk is. Deze bedrijven moeten ruimte hebben en houden om hun rol in de opbouw van een goede en verantwoorde pluimveeproductie elders te blijven spelen.

De pluimveesector zet bij de prioritering in de doelen verbeteringen op het terrein van dierenwelzijn, inclusief diergezondheid op de eerste plaats. De sector hecht zeer aan een goede maatschappelijke verankering; deze is het meest kwetsbaar op het punt van de wijze van houden van en omgang met pluimvee. Een bijkomende overweging is van economische aard: het realiseren van een passende vergoeding door consument en keten voor pluimveeproducten is het best mogelijk voor tastbare en zichtbare verbetering van welzijn. Het moet voor bedrijven mogelijk zijn verbeteringen op het terrein van dierenwelzijn en -gezondheid door te voeren, waarbij de vergrote uitstoot, vanwege deze verbeteringen niet ten koste gaan van het bedrijf.

Markt

Om de doelen te kunnen behalen, zullen de inspanningen en investeringen in de markt terugverdiend moeten worden. Kosten en opbrengsten moeten een juist verdienvermogen en voldoende ruimte geven om te investeren voor alle schakels in de keten.

De pluimveesector opereert grotendeels op de Europese markt, maar speelt ook een belangrijke rol als toeleverancier voor pluimveeproductie elders. Een belangrijk kenmerk van de sector is dat alles van onze producten wordt gebruikt of geconsumeerd. Gevolg daarvan is dat voor bepaalde onderdelen afzet op andere markten dan de Europese noodzakelijk is.

Mede door de oriëntatie op de veeleisende Europese consumentenmarkt maakt de sector veel hoogwaardige producten en weet die daarmee ook tegen een aanvaardbare prijs aan te bieden aan de consument. Voor het succesvol blijven opereren op de gemeenschappelijke Europese markt is een gelijk speelveld (level playing field) met ondernemers in andere EU-landen en met producten van buiten de EU cruciaal.

Binnen de EU is harmonisatie van regelgeving en handhaving belangrijk. Er mag geen sprake zijn van oneerlijke concurrentie door (het toestaan van) lagere standaarden elders. De sector verwacht op dit punt grote inzet van de Nederlandse overheid en van de EU.

De marktgerichtheid van (ondernemers in de) pluimveesector is groot en zal alleen maar (moeten) groeien, want het succes van alle innovaties en ontwikkelingen wordt grotendeels bepaald door de markt. We zullen gerichte projecten ter ondersteuning daarvan opzetten.

Aantrekkelijkheid en continuïteit sector

De pluimveesector wil op duurzame wijze veilige en voedzame producten produceren en dat nationaal en internationaal uitdragen. Deze handelswijze leidt hopelijk tot steeds toenemende maatschappelijke en politieke waardering, waarbij de Nederlandse pluimveesector op veel terreinen als mondiale koploper wordt gezien. Deze actieve wisselwerking tussen omgeving en sector leidt weer tot positieve energie en impulsen voor individuele ondernemers, hun medewerkers en de sector als geheel. Voor het bereiken van een zichzelf versterkende wisselwerking moeten kennis en innovatie op hoog niveau liggen. Voortdurende verhoging van het kennisniveau van ondernemers en werknemers is noodzakelijk, maar kan alleen als ook het niveau van pluimveeonderzoek en -onderwijs hoog is.

Daarnaast spelen arbeidsvreugde en voldoende kritische massa een grote rol in de continuïteit van de sector. Voor arbeidsvreugde in de bedrijven staat de sector zelf aan de lat, maar ook speelt waardering vanuit de omgeving een grote rol. Op langere termijn heeft de pluimveesector voldoende kritische massa nodig om binnen maatschappelijke randvoorwaarden veilig en gezond voedsel te produceren én om de internationaal toonaangevende toeleverende bedrijven een goede thuisbasis te bieden voor hun verdere ontwikkeling. Daarbij zijn goede voorwaarden voor bedrijfsovernames binnen alle lagen van de keten en het behoud van geschikte locaties voor pluimvee essentieel.

Voortdurende aandacht voor kennisontwikkeling en innovatie is vereist. Voor maatschappelijk en economisch florerende pluimveebedrijven is de blijvende aanwezigheid van sterke ketenpartners (aanvoer, verwerking en afzet) en toeleveranciers doorslaggevend. De primaire bedrijven drijven als het ware op de kracht van de keten, een sterke sectorstructuur.

4. Operationele insteek

Ons plan kenmerkt zich door een benadering in drie lagen.

1. Het kent eisen en verplichtingen waar elke branchegenoot op korte of langere termijn aan moet voldoen. In de uitwerking hebben we duidelijk gemaakt wat in de komende jaren gaat gebeuren en waar wat meer tijd voor nodig is.
2. Het kent het uitrollen van bewezen vernieuwing bij een groot deel van onze ondernemers. Dat is op basis van individuele ondernemersbeslissingen maar nadrukkelijk tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in onze omgeving (economisch, sociaal). Dit is geen statisch gegeven, maar een proces; bewezen vernieuwing verandert immers steeds.
3. Ons plan kent ook een grote inzet op het stimuleren van vernieuwing door koplopers. Deze ondernemers steken hun nek uit en verdienen daarom andersoortige steun. Als hun inspanningen zich bewijzen, dan is vervolgens het uitrollen bij een grotere groep aan de orde.

5. Borging van de voortgang

De uitvoering van ons plan en de verantwoording ervan gaan we borgen. We monitoren de voortgang door gebruik te maken van de bestaande systemen; waar nodig vullen we die aan. Het bestuur van AVINED bespreekt – mede op basis daarvan – jaarlijks de voortgang. Bekeken wordt nog of we ons daarbij laten helpen door enkele ongebonden deskundigen.

Eens per twee jaar, te beginnen in 2026 wordt de voortgang publiek gemaakt en aangeboden aan overheid, betrokken NGO's en andere stakeholders. In 2030 en 2035 wordt het gehele plan geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Dataverzameling en monitoring zijn belangrijke bouwstenen bij de borging van de voortgang bij de uitvoering van onze visie. Op veel plekken in de sector vindt dataverzameling plaats en op aantal plekken lopen goed functionerende monitoringsystemen. Bij het opstellen van deze agenda constateren we dat deze onvoldoende dekkend zijn voor de onderwerpen die nu vooral aan de orde zijn. Daarnaast is de bruikbaarheid van bestaande dataverzamelingen niet altijd afgestemd op de sturing die we op onderwerpen willen geven. We hebben daarom besloten om in het komende jaar het geheel van de onderwerpen in samenhang te bezien op de informatiebehoefte vanuit ondernemers, sector en samenleving. Dat moet zekerstellen dat ondernemers over bruikbare informatie beschikken. En het moet ook voorkomen dat ondernemers onnodig veel of vaak informatie moeten leveren. Voor het monitoren van ontwikkelingen en voor het snel invoeren van doelsturing op ondernemingsniveau zal de sector het initiatief nemen tot het opzetten van een bedrijfsspecifiek monitoringsysteem. Dat moet uiterlijk in 2028 volledig operationeel zijn.

6. Thema's en onderwerpen

De ambities van de pluimveesector voor 2040 hebben betrekking op de thema's gezondheid van mens, dier en omgeving, dierenwelzijn, klimaat en circulariteit. Deze thema's zijn uiteenlopend van aard en vragen veelal verschil in aanpak, energie, middelen en doorlooptijd. In het tweede deel worden deze thema's verder uitgewerkt.

Onderdeel 2: beschrijving van de ambities en doelen per onderwerp

Inhoud: thema's en onderwerpen

1. Gezondheid van mens en dier en omgeving

- 1.a.1 Fijnstof
- 1.a.2 Stikstof
- 1.b.1 Gezond en robuust pluimvee
- 1.b.2 Aviaire Influenza
- 1.b.3 Salmonella en Campylobacter
- 1.c.1 Antibiotica
- 1.c.2 Andere dierbehandelingsmiddelen

2. Dierenwelzijn

- 2.a Dierwaardige houderij
- 2.b Vangen, laden en transport
- 2.c Eendagshaantjes van legrassen
- 2.d Ingrepen

3. Klimaat

- 3.a Energiegebruik en opwekking energie
- 3.b CO₂-footprint

4. Circulariteit

- 4.a Pluimveevoer
- 4.b Alternatieve eiwitten
- 4.c Mest
- 4d Bijproducten

5. Economie en markt

1.a.1 Fijnstof

Beschrijving ambitie

De pluimveesector wil naar rato (fair share ten opzichte van andere sectoren) bijdragen aan verbetering van de luchtkwaliteit en met name aan vermindering van het fijnstofgehalte. Met vermindering van de emissie van fijnstof wordt ook de geuremissie verlaagd. De sector heeft voor de reductie van fijnstof in 2021 een Sectorplan² opgesteld en aangeboden aan het Ministerie van I&W. De sector wil het Sectorplan zo spoedig mogelijk realiseren. Het Sectorplan leidt tot gezondheidswinst via twee sporen: een generieke reductie van de fijnstofemissie en als tweede spoor een specifieke gebiedsgerichte aanpak in de zogenaamde 'hotspots' met extra maatregelen. In de 'hotspots' is het fijnstofgehalte in de lucht hoog en levert pluimvee daar een (relatief) grote bijdrage aan. Daar is dus ook de meeste gezondheidswinst te behalen. De aanpak van fijnstofemissies is nauw gerelateerd aan ammoniakemissies. De aanpak kan conflicteren met thema's, waaraan de sector geen concessies wil doen, bijv. op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid. De pluimveesector wil daar een zorgvuldige belangenafweging voor.

Huidige situatie

- Pluimvee is, naast bijvoorbeeld houtstook en wegverkeer, een belangrijke bron van fijnstof (PM10). In juni 2021 is het Sectorplan² verschenen. Op 2 februari 2023 heeft Staatssecretaris Heijnen van I&W aangegeven dat zij het Sectorplan op hoofdlijnen overneemt en dat de daarbij benodigde regelgeving nader wordt uitgewerkt.
- Het Sectorplan gaat uit van een wettelijke, landelijke generieke regeling. Daarbij wordt een reductie van PM10-emissie ten opzichte van de standaardemissiefactor voor de betreffende pluimveesoort en huisvestingssysteem verplicht van minimaal 50% voor nieuwbouw en van 30% voor bestaande stallen. Het uitgangsniveau voor de berekening van de emissiereductie van fijnstof (PM10) van een bedrijf is de standaardemissie van fijnstof (PM10) per stalsysteem, zoals vermeld in de vergunning in 2016.
- Daarnaast stellen gemeenten die 'hotspots' voor fijnstof hebben, een gebiedsgerichte benadering in. In de 'hotspots' wordt maximaal 12% van de fijnstofemissie door pluimvee veroorzaakt.
- Het ministerie van I&W baseert de 'hotspots' op de door het RIVM opgestelde lijst van pluimveedichte gemeenten met een hoog fijnstofgehalte in de lucht.

Doelen

- Elk pluimveebedrijf heeft uiterlijk per 31 december 2029 een fijnstofemissiereductie plan (FEP) dat onderdeel uitmaakt van het emissiereductieplan (ERP) en waarin beschreven is hoe het bedrijf aan de eisen voor reductie van emissie van fijnstof en ammoniak gaat voldoen.
- De emissie van fijnstof (PM10) wordt met minimaal 50% gereduceerd voor nieuwbouw (na 1 januari 2025) en met minimaal 30% voor bestaande stallen voor 31 december 2033.
- Voor de 'hotspots' wordt via een gebiedsgerichte aanpak minimaal 50% reductie per adres bij nieuwbouw (vanaf 1 januari 2025) en uiterlijk per 1 januari 2031 voor bestaande stallen gerealiseerd. Daarnaast kunnen gemeenten voor lokale 'knelgevallen' (een of enkele bedrijven) specifiek maatwerk doorvoeren.

KPI's en meten resultaten

- Aantal aangeleverde ERP's.
- De pluimveesector vraagt bedrijven een kopie van hun Emissie Reductie Plan (ERP aan te leveren bij de pluimveesector) en houdt daar een overzicht van bij. Jaarlijks rapporteert de pluimveesector over de resultaten van de begeleiding van bedrijven bij het opstellen van ERP's en de aangeleverde ERP's.
- Op grond van (realisatie van de aanpassingen in de) vergunning wordt in 2026 de reductie in emissie van PM10 in de 'hotspots' vanuit de betrokken pluimveebedrijven gerapporteerd. De landelijke bijdrage van pluimvee aan de emissie van PM10 in Nederland overall en per locatie volgt uit de landelijke monitoring door RIVM, die dat baseert op verleende vergunningen.

² Het Sectorplan '[aanpak van de pluimveesector voor reductie van de emissie van fijnstof \(PM10\)](#)' is een gezamenlijk plan van LTO/NOP en NVP.

Acties en afhankelijkheden

- Reductie van emissies van fijnstof, geur en ammoniak hangen deels samen. In de uitvoering wordt hier rekening mee gehouden.
- Voor ondersteuning van pluimveehouders bij het opstellen van een ERP (afgestemd op reductie van andere emissies, dierenwelzijn en diergezondheid) is technische expertise nodig. Daarvoor wordt aansluiting gezocht bij bestaande (advies)organisaties. Iedere pluimveehouder zou van de overheid een voucher moeten ontvangen om van de adviesorganisatie gebruik te kunnen maken en een ERP te kunnen laten opstellen. De overheid wordt om financiering gevraagd om de werkwijze met deze adviseurs op te zetten en ten minste tot 2029 operationeel te houden. [Noot 1]
- Om de ambities voor emissiereductie te realiseren is een innovatieprogramma met gerichte ondersteuning met een investeringsregeling voor pluimveehouders nodig voor de komende 5 jaar.
- De reductiedoelen met betrekking tot fijnstofemissie van PM10 worden per bedrijfslocatie gerealiseerd. De pluimveesector wil dat bedrijven met meer stallen op dat adres reducties boven de 50% respectievelijk 30% in een stal kunnen verrekenen met de taakstelling voor de andere stallen. Zo worden bedrijven gestimuleerd maximaal te investeren in sterk reducerende technieken in een passend investeringsritme en kunnen doelen sneller worden bereikt..

Betrokkenen

Pluimveehouders, LTO/NOP, NVP, gemeenten, omgevingsdiensten, ministeries I&W en LVVN.

1.a.2 Stikstof

Beschrijving ambitie

Reductie van stikstof schuurt met de inzet van de pluimveesector gericht op meer dierenwelzijn. Op basis van de marktvraag en de wens vanuit de politiek is een beweging te zien, waarop versterkt wordt ingezet op een verhoging van dierenwelzijn. De sector geeft prioriteit aan dierenwelzijn boven emissiereductie, maar wel zo veel mogelijk in combinatie met elkaar. De vaak negatieve samenhang tussen dierenwelzijnsconcepten en emissies zal leiden tot een toename van de berekende ammoniakemissie van ongeveer 30-40%. De sector zal deze berekende stijging passend in het investeringsritme terugbrengen tot de huidige omvang van de emissie.

Huidige situatie

In de pluimveesector zijn veel betrouwbare technieken voor reductie van ammoniak beschikbaar. Diverse van deze technieken zorgen ook voor reductie van geuremissie. Door hoge investeringskosten en nagenoeg stilstand in vergunningverlening stopt echter de verdere toepassing op de bedrijven. Daarnaast gebeurt subsidieverlening op basis van brongerichte maatregelen en veel oplossingen vallen (in de nu door het ministerie van LNV gehanteerde uitleg) daar niet onder (mest en urine kan bij pluimvee niet gescheiden worden). De vergunningverlening staat vrijwel stil sinds 2019 en daarmee ook investeringen in reductie van emissie. Via het programma versnelling innovatie stikstof is inmiddels een eerste start gemaakt met een pilot voor real-time meten van emissies om daarmee geen afhankelijkheid meer te hebben van een rekenmodel dat niet geschikt is voor vergunningverlening. Op dit moment gaan vaker onnodig gunstige locaties van primaire pluimveehouderijen voor de sector verloren. De pluimveehouderijsector wil dat gunstige locaties en bouwkavels behouden blijven voor (toekomstige) pluimveehouders. De kritische massa van primaire pluimveebedrijven blijft op deze manier verder geborgd.

Doelen

- De sector voorkomt toename in (berekende) emissies die het gevolg zijn van verdergaande dierenwelzijnsmaatregelen door tegelijkertijd emissie reducerende maatregelen te nemen. De sectorale toename in bedrijfsemissies wordt daarmee op of onder nul gehouden. De huidige berekende 13,2 miljoen kilogram stikstofemissie blijft het plafond, dat bij verdergaande dierenwelzijnsmaatregelen en zonder reductiemaatregelen zal stijgen naar ca. 20 miljoen kilogram uitstoot. [Noot 2]
- Het sectordoel is ambitieus voor wat betreft het niet verhogen van de berekende emissies. Met de invoering van de nu door Wageningen Livestock Research berekende dierenwelzijnsmaatregelen betekent dat een berekende reductie van 7 miljoen kilogram stikstof.
- Op de lange termijn (2040) zijn verdere reducties mogelijk, afhankelijk van de vragen uit de retailmarkt en beschikbare technieken. Daarnaast zal voor verdere en versnelde reducties een grotere financiële inzet van de overheid nodig zijn.

[Noot 3]

Acties en afhankelijkheden

- Vergunningen:
 - Vergunningen dienen landelijk aangepast te worden naar werkelijke emissie, passend bij het aantal vergunde dieren, conform de meest actueel bekende emissies.
 - De wettelijke grondslag voor vergunningverlening dient een harde juridische zekerheid te geven aan de individuele vergunning van bedrijven.
 - De doorlooptijd van aanvraag tot verlening dient overzienbaar te zijn (24 maanden).
- De sector gaat de toename in bedrijfsemissies ten gevolge van dierenwelzijnsmaatregelen reduceren, passend in het investeringsritme van een bedrijf.
- De reductie is geborgd door de huidige regelgeving. Bij een nieuwe vergunning kan er geen stijging in emissie op bedrijfsniveau zijn. Door toepassing van best beschikbare technieken, opkoop en bedrijfsbeëindiging zal er ook een afname van de totale emissie op sectorniveau zijn.
- Gebruik maken van bestaande adviesorganisaties voor opstellen van een ERP voor fijnstof- en ammoniakemissie (zie ook fijnstof onderdeel).
- Een individueel bedrijf kan op termijn kiezen voor real-time meten of forfaitair vergund te zijn.

- Een ruimer bouwblok wordt, waar nodig, mogelijk gemaakt om aan specifieke eisen voor meer dierenwelzijn te kunnen voldoen.
- Subsidieverlening (via de Sbv³) moet mogelijk zijn voor pluimvee en voor niet-brongerichte technieken.
- (Lokale) overheden, banken en adviseurs zijn essentieel om het behoud van gunstige locaties goed te kunnen doorvoeren. Naast samenwerking is de ABC- carrouselbenadering⁴ een instrument dat ingezet kan worden.

Betrokkenen

Pluimveehouders, LVVN, I en W, provincies, gemeenten.

³ Subsidiemodule brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen.

⁴ Bij het instrument ABC-carrousel kunnen bedrijven met een gunstige bedrijfslocatie, die meedoen aan een opkoopregeling, worden verkocht aan bedrijven die willen verplaatsen, waarbij dan het te verplaatsen bedrijf wordt gesaneerd volgens de eisen van de opkoopregeling.

1.b.1 Gezond en robuust pluimvee

Beschrijving ambitie

De pluimveesector streeft naar robuuste dieren met een optimale gezondheid, waarbij infectieziekten onder controle zijn. De zorg voor (jonge) dieren draagt optimaal bij aan de weerbaarheid van de dieren. De sector spant zich in om het hoge niveau van pluimveegezondheid in Nederland te behouden en verder te verbeteren. De sector continueert het beleid gericht op monitoring, tijdige signalering van ziekten, vaccinaties, hygiëne en onderzoek naar voorkomen van pluimveeziekten.

Huidige situatie

- Het onderwerp gezond en robuust pluimvee heeft veel raakvlakken met onder andere dierwaardige houderij, antibiotica en aviaire influenza. Dit onderdeel richt zich vooral op pluimveeziekten (monitoring, onderzoek, vaccinaties, e.d.) en de zorg voor (jonge) dieren.
- De pluimveegezondheidszorg in Nederland is strak georganiseerd en staat op een hoog niveau. Diverse virale en bacteriële infectieziekten zijn met hygiënemaatregelen en een afgewogen vaccinatieprogramma onder controle. En endemische parasitaire infecties (bijv. coccidiose) kunnen met behandeling via voer of via vaccinatie worden aangepakt.
- In de keten zijn voorgaande schakels essentieel voor gezondheid en weerbaarheid van de dieren in volgende schakels. Met informatie en terugkoppeling tussen schakels wordt de zorg voor jonge dieren geoptimaliseerd.
- De sterfte onder opfoklegghennen in de eerste 14 dagen is minder dan 1%. Vleeskuikenbedrijven worden gemonitord op sterfte, waarbij 3,5%, gedurende de levensperiode een kritische norm is.
- Via uitgebreide monitoring van dierziekten door de Gezondheidsdienst voor Dieren en de pluimveedierenartsenpraktijken worden nieuwe ziektekiemen in een vroeg stadium onderkend en onderzocht. Voor bestaande pluimveeziekten (bijv. AI, ND, Mg) is een uitgebreide monitoring.
- Voor specifieke infecties (zoönosen) zijn programma's ontwikkeld (salmonella en campylobacter), maar ook voor de reductie van het antibioticumgebruik.
- Jaarlijks investeert de sector tussen de € 500.000 en 1.000.000 aan veterinair onderzoek. De pluimveebedrijven betalen dit onderzoek via AVINED (en met behulp van een AVV). Kosten voor monsternamen en testen en voor vaccinatieprogramma's worden door de individuele bedrijven betaald.
- Pluimveebedrijven dragen jaarlijks meer dan 9 miljoen euro bij aan het Diergezondheidsfonds (DGF). Dit geld wordt o.a. besteed aan de basismonitoring, monitoring van enkele specifieke pluimveeziekten, etc. Bij uitbraken van vogelgriep zijn de bestrijdingskosten uit het DGF tot aan een afgesproken plafond (€ 82,8 miljoen voor de periode 2025 t/m 2029) volledig voor de sector.

Doelen

- Verbeteren bioveiligheid op bedrijven
- Waar mogelijk (veilig) inperken van vaccinaties, inzetten op combineren van vaccinaties en/of stimuleren in ovo-vaccinatie.
- De pluimveesector zal mede aan de hand van de adviezen van de RDA over monitoring en benchmarking de 'zorg voor jonge dieren' verder invulling geven, waaronder benchmarken van sterfte en oorzaken van sterfte en ontwikkelen van best practices in 2026. Na 2026 bepalen of reductiedoelen nodig zijn.
- Bevorderen verlenging levensduur legghennen.

KPI's en meten resultaten

- Monitoren en benchmarken van sterfte, met name onder jonge dieren.
- Monitoringsresultaten GD en rapportages over pluimveeziekten.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector

- Plan maken voor acties ter verbetering van bioveiligheid op pluimveebedrijven.
- Stimuleren van het gebruik en het verbeteren van het kuikenpaspoort.

- De pluimveesector blijft investeren in pluimveegezondheidsonderzoek. Dit onderzoek heeft o.a. als doel het opsporen en bestrijden van infectieziekten.
- In 2026 start de pluimveesector met het bepalen van de parameters voor het meten van de zorg voor jonge dieren (sterfte en mogelijk oorzaken daarvan). In 2027 wordt gestart met benchmarken en stimuleren best practices.

Afhankelijkheden

- Diergezondheid hangt nauw samen met andere thema's als vitaliteit, aviaire influenza, salmonella en campylobacter, antibiotica en andere dierbehandelingsmiddelen.
- De omvang van de sector dient groot genoeg te blijven om de collectieve kosten te kunnen blijven dragen.
- De mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van robuuste dieren, waarbij de markt geen beperkende factor is.

Betrokkenen

Pluimveefokkerij, pluimveebedrijven, broederijen, NEPLUVI, Anevei, Gezondheidsdienst voor Dieren, pluimveedierenartsen, diervoederindustrie, NVWA, LVVN, EU.

1.b.2 Aviaire influenza (HPAI)

Beschrijving ambitie

De kans op uitbraken van Aviaire Influenza (HPA) is in 2030 door vaccinatie van pluimvee in Nederland aanzienlijk verlaagd en wereldwijd worden producten van gevaccineerde dieren geaccepteerd. Vaccinatie is een extra instrument naast bioveiligheid in de pluimveesector, monitoring en tijdige signalering.

Huidige situatie

HPAI is endemisch en jaarrond aanwezig in de wereld, in Europa en in Nederland. Vooral via wilde vogels komt HPAI terecht bij pluimveebedrijven. Het risico op insleep van HPAI op pluimveebedrijven in Nederland is o.a. afhankelijk van de locatie van het bedrijf, de soort pluimvee dat wordt gehouden en de bioveiligheid op bedrijven. Op termijn is een situatie met veel uitbraken van HPAI en het moeten doden van veel pluimvee als gevolg van deze uitbraken met ook grote financiële schade niet houdbaar. Er zijn er zorgen over (de verdere ontwikkeling van) het zoönotische karakter van HPAI. Een effectieve vaccinatie tegen HPAI moet, naast bestaande maatregelen als bioveiligheid, leiden tot een situatie waarbij de kans op uitbraken van HPAI bij pluimveebedrijven in Nederland aanzienlijk is verlaagd. Daarmee moet dan ook het risico van vogelgriep voor de volksgezondheid vanuit de pluimveesector aanzienlijk zijn gereduceerd. Het ministerie van LNVN werkt samen met de pluimveesector aan een stappenplan om te komen tot een grootschalige vaccinatie tegen HPAI. Vaccins tegen de huidige vogelgriepvarianten HPAI H5 zijn ontwikkeld. Een van de vaccins heeft een EMA-goedkeuring. Twee andere vaccins worden in de praktijk getest.

Doelen

- In 2025 is gestart met een pilot vaccinatie HPAI H5 bij commerciële pluimveebedrijven, waarbij de producten in NL worden afgezet. Het vaccin is door de European Medicines Agency goedgekeurd en heeft een EU-toelating. Producten van gevaccineerde dieren zijn hiermee veilig te consumeren.
- In 2028 kunnen bedrijven worden gevaccineerd tegen HPAI H5, waarbij producten ook buiten NL worden afgezet.
- In 2028 is er een aangepast surveillancesysteem dat uitvoerbaar en betaalbaar is om op grotere schaal toe te passen.
- In 2029 is o.b.v. een vaccinatiestrategie een verplichte vaccinatie tegen HPAI H5 doorgevoerd voor risico-bedrijven of bedrijven in risicogebieden. Vanaf 2028 blijft het aantal uitbraken van HPAI in NL beperkt tot hooguit enkele uitbraken bij commerciële bedrijven per jaar.
- In 2030 zijn bedrijven, waar nodig, in Nederland gevaccineerd tegen HPAI.

KPI's en meten resultaten

- Kritische prestatie indicatoren:
 - aantal (risico) bedrijven dat is gevaccineerd tegen HPAI
 - Aantal uitbraken van HPAI.
- Meten
 - Handelsconsequenties: meten via (data van de) organisaties: COBK, NEPLUVI, Anevei en via landbouwraden.
 - Meten aantal gevaccineerde bedrijven: deze worden geregistreerd in de database I&R-pluimvee.
 - Meten aantal gevallen HPAI. Alle uitbraken van HPAI zijn bekend.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector

- Aanscherpen bioveiligheid op pluimveebedrijven, mede m.b.v. het instrument bioveiligheidsplan.
- Samen met LNVN uitvoeren pilot op commerciële bedrijven.
- Samen met LNVN werken aan opheffen belemmeringen bij handelspartners.
- Samen met LNVN-vaccinatiestrategie vaststellen.
- Onderzoek naar effectieve monitoring.

Afhankelijkheden

- Tijdens de pilot (waarbij producten van gevaccineerde dieren in Nederland blijven) die start in 2025 moeten de belangrijkste huidige handelspartners binnen en buiten de EU zo min mogelijk belemmeringen opwerpen tegen de export van producten van niet tegen HPAI gevaccineerde dieren. Er kunnen geen onverantwoord grote financiële consequenties voor de Nederlandse pluimveesector zijn.
- In geval van vaccinatie in 2028 (waarbij de producten van gevaccineerde dieren wel worden geëxporteerd) geldt dat de belangrijkste handelspartners zowel producten afkomstig van niet-gevaccineerde dieren als gevaccineerde dieren accepteren, zodat handelsbelemmeringen zo klein mogelijk blijven.
- Financiën vanuit LVVN voor de pilot en voor onderzoek naar surveillance.
- Monitoring op bedrijven met gevaccineerde dieren moet effectief, haalbaar en betaalbaar zijn.
- Waar mogelijk geen aanleg van nieuwe natte natuur bij pluimveebedrijven of maatregelen nemen die risico's op vogelgriep als gevolg van de nieuwe natte natuur zo veel mogelijk wegnemen.
- Vaccinatie bij hobbyhouders is een verantwoordelijkheid van LVVN.
- Farmaceuten: productie van vaccins die effectief zijn tegen varianten van de H5.

Financiën

Vaccinatie tegen HPAI en de actieve en passieve monitoring van gevaccineerde bedrijven op HPAI wordt door de bedrijven gefinancierd. Voorwaarde voor een brede vaccinatie is dat de monitoring op gevaccineerde bedrijven haalbaar en betaalbaar is. Eventueel is een bijdrage uit DGF een optie.

Betrokkenen

Pluimveesector, dierenartsen, ministerie LVVN, Europese Commissie, handelspartners, farmaceuten.

1.b.3 Salmonella, Campylobacter

Ambitie

Ambitie van de pluimveesector is het maximaal inperken van humane ziektegevallen door pluimveeproducten.

Huidige situatie

- RIVM monitort de humane gevallen van Salmonellose.
- De pluimveesector monitort de incidentie van Salmonella onder koppels pluimvee, waaronder (groot)ouderdieren, leghennen, vleeskuikens en kalkoenen. Volgens EU-regelgeving worden alle koppels vleeskuikens binnen drie weken voor slachten op Salmonella onderzocht en alle koppels leghennen elke 15 weken. In Nederland is al jaren de incidentie bij koppels vleeskuikens, kalkoenen en (groot)ouderdieren onder de 1% (EU-doelstelling). Dat geldt niet voor alle lidstaten en evenmin voor derde landen, waardoor invoer van pluimveeproducten een risico is. Bij legkoppels is de EU-doelstelling minder dan 2% besmette koppels. De sector heeft lange tijd deze doelstelling gerealiseerd. Vanaf de zomer 2023 is de incidentie van Salmonella onder legkoppels hoger en dan met name bij oudere koppels.
- De besmettingsgraad met Campylobacter bij vleeskuikens vertoont een dalende trend, maar bestrijding blijft uitdagend. De pluimveesector coördineert de jaarlijkse monitoring en preventie. De resultaten worden jaarlijks via een benchmarkrapportage openbaar gemaakt.

Doelen

Korte termijn

De Nederlandse pluimveesector blijft voldoen aan de doelstellingen van de EU. Bij leghennen zal de pluimveesector z.s.m. dit doel weer realiseren, De pluimveesector scoort qua besmettingsgraad met Salmonella en Campylobacter lager dan de meeste andere EU-landen en in ieder geval beter dan het EU-gemiddelde. Nederlands pluimveevlees moet door afnemers in binnen- en buitenland gezien worden als kwalitatief hoogwaardiger vlees dan geproduceerd in andere landen vanwege onder andere het lage incidentie niveau op verschillende pathogenen. In 2027 moeten reductiepercentages voor de prevalentie van salmonella en campylobacter voor 2030, 2035 en 2040 zijn vastgesteld.

Lange termijn

De pluimveesector wil in 2040 sector de prevalentie op Campylobacter en Salmonella fors hebben verlaagd ten opzichte van de huidige situatie. In 2027 moeten reductiepercentages voor 2030 en 2040 worden vastgesteld.

KPI's en meten resultaten

- Percentages koppels (vleeskuikens, leghennen, ouderdieren) positief voor Salmonella species.
- Percentage koppels (vleeskuikens) positief voor Campylobacter
- Aantal humane besmettingen met Salmonella en Campylobacter dat gerelateerd is aan de pluimveesector.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector

- Bij leghennen: in verband met verhoogde prevalentie bij leghennen sinds de zomer van 2023 extra monitoring op salmonella bij oudere koppels en stimuleren extra vaccinatie gedurende de legperiode. Daarnaast vindt onderzoek plaats binnen de sector naar de oorzaken van de verhoogde prevalentie, zodat meer gerichte maatregelen kunnen worden genomen.
- Voortzetten van de huidige maatregelen in IKB, voortzetten van onderzoek naar hogere Salmonella-prevalentie in 2023 en 2024 en voortzetten lopende onderzoeksprogramma's ter vermindering van de besmettingsgraad van Salmonella en Campylobacter.
- De Campylobacter en Salmonella prevalentie wordt gemonitord en gepubliceerd. Voor Campylobacter worden benchmarkrapportages gemaakt.

- In 2026/2027 worden plannen opgesteld voor verdere reductie van de prevalentie op middellange en lange termijn.
- De pluimveesector doet forse inspanningen om een goed niveau van voedselveiligheid te realiseren. Het is daarom wenselijk dat producten die worden geïmporteerd aan dezelfde eisen voldoen.

Afhankelijkheden

Er moeten voldoende mogelijkheden en middelen zijn om ongedierte te kunnen bestrijden.

Betrokkenen

(Groot)ouderdierbedrijven, broederijen, vleeskuikenbedrijven, leghenbedrijven, slachterijen en eiverwerkers vanuit de pluimveesector. RIVM en NVWA vanuit de overheid.

1.c.1 Antibiotica

Beschrijving ambitie

Antibiotica worden minimaal ingezet zonder dat gezondheid en welzijn van pluimvee in het geding komt. Resistentieontwikkeling bij pluimvee wordt hiermee op een laag niveau gehouden en overdracht van resistentie naar de mens blijft beperkt.

Huidige situatie

Er is sinds 2009 een aanpak om het gebruik van antibiotica in de pluimveesector te verminderen. Deze aanpak is zeer succesvol geweest. Bij sectoren met een hoog gebruik zijn reductiepercentages van meer dan 85% gehaald. In andere sectoren, waar het gebruik van antibiotica van oudsher laag was, is dit gebruik laag gebleven. Daarmee zijn de belangrijkste stappen al gezet. Uit monitoring blijkt dat de antibioticaresistentie eenzelfde trend vertoont als het gebruik van antibiotica. Voor de toekomst zijn geen nieuwe grote stappen nodig, maar wordt ingezet op (kleinere) verbeteringen.

Doelen

- 2027: het gebruik van colistine in de legsector in 2027 is gehalveerd ten opzichte van 2023.
- Het aantal vleeskuikenbedrijven dat gekwalificeerd wordt als hoog gebruiker is in 2027 met 15% gedaald ten opzichte van 2023. In 2030 is dit reductiepercentage 25%.
- 2040: alle pluimveedeelsectoren hebben een structureel laag niveau van gebruik van antibiotica.

KPI's en meten resultaten

- De kritische prestatie-indicator is het aantal dierdagdoseringen. Dit getal wordt voor ieder pluimveebedrijf berekend op bedrijfsniveau en voor iedere deelsector op sectoraal niveau.
- Voor pluimveebedrijven en dierenartsen zijn benchmarkwaarden (KPI) vastgesteld voor de classificatie van bedrijven in groen, oranje en rood.
- Het dierdagdoseringgetal wordt gemeten met behulp van data uit de I&R-database van de pluimveesector en de antibioticadatabase. Er is een Standard Operating Procedure (SOP) vastgesteld voor deze berekening, die is goedgekeurd door de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector

- Voortzetting van de aanpak ter vermindering van de inzet van antibiotica, waaronder het verplicht inzetten van een externe begeleider bij 'structureel rode' bedrijven, een verplicht verbeterplan met dierenarts bij 'rode' bedrijven en eigen verbeterplan bij 'oranje' bedrijven.
- Aanscherpen aanpak van gebruik van colistine in de legsector in overleg met sector en pluimveedierenartsen.
- Indien nodig, aanscherping aanpak (structureel) hoog gebruikende vleeskuikenbedrijven in 2025.
- Verlaging actiewaarde reguliere vleeskuikenbedrijven en kalkoenbedrijven in de periode 2025 t/m 2035, waar mogelijk tot het niveau van de benchmarkwaarde, vastgesteld door de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa).

Afhankelijkheden

Voor vleeskuikens geldt dat een verder daling van antibioticumgebruik deels wordt bereikt door verdere overschakeling naar trager groeiende kuikens. Hiervoor moet voldoende marktvraag aanwezig zijn ook buiten NL (bijv. Duitsland).

Betrokkenen

Pluimveesector (pluimveebedrijven, broederijen, voerfabrikanten, slachterijen), dierenartsen, LVVN, SDa.

1.c.2 Andere dierbehandelingsmiddelen⁵

Beschrijving ambitie

De pluimveesector wil alleen pluimveebehandelingsmiddelen gebruiken, die veilig zijn voor mens, pluimvee en omgeving. Middelen worden alleen ingezet als dit voor gezondheid en welzijn van de dieren noodzakelijk is.

Huidige situatie

Ter bestrijding van met name parasitaire infecties worden dierbehandelingsmiddelen ingezet, die doorgaans via voer of drinkwater worden toegediend. Voor voeradditieven wordt de veiligheid geborgd door in het kwaliteitssysteem IKB op te nemen dat ze GMP+ gecertificeerd zijn. Voor medicatie (CBG) zijn geborgde toelatingscriteria.

Voor coccidiostatica wordt nationaal en gecoördineerd een shuttleprogramma gehanteerd om resistentieproblematiek te voorkomen. Voor coccidiostatica en voor anti-parasitica is er nu geen aanpak gericht op vermindering. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar risico's bij gebruik van ionoforen op co-resistentie voor antibiotica. Bij antiparasitica is niet bekend welke risico's deze middelen hebben voor bijv. toepassingen van de mest en in de uitloop.

Doelen

Korte en middellange termijn

- Blijvend borgen, dat coccidiostatica en andere antiparasitaire middelen niet leiden tot resistentieproblematiek.
- In 2027, indien nodig, opstellen van doelstellingen voor de inzet van coccidiostatica en parasitica.

Lange termijn

- Waar mogelijk alternatieve, effectieve methoden/middelen met minder risico voor de omgeving ontwikkelen en inzetten.

KPI's en meten resultaten

- Ontbreken van problemen met residuen van middelen in pluimveeproducten (rapportage NVWA).
- Afname in de hoeveelheid ingezette middelen.
- Monitoring resistentie.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector

- Onderzoek risico's gebruik parasitaire middelen en naar verbetering van de bestrijding van vogelmijt en andere parasitaire infecties.
- Indien nodig, in kaart brengen gebruik van middelen met behulp van diervoederindustrie en/of samen met de overheid en plannen opstellen voor reductie van gebruik coccidiostatica en anti-parasitica.

Acties overheid

- Onderzoek naar de prevalentie van resistentie tegen ionofore coccidiostatica bij pluimvee en naar de relatie met andere antibioticaresistentie (2024 en verder).
- Op basis van lopend Europees onderzoek naar de inzet van ionofore coccidiostatica en de relatie met de volksgezondheid wordt overwogen of verdere stappen nodig zijn (2025).
- In kaart brengen gebruik ionofore coccidiostatica bij pluimvee in 2025 en verder.

⁵ Het gaat om middelen o.a. ter bestrijding van ecto- en endoparasieten (vogelmijt, coccidiose, maagdarmpwormen). Residuen van dergelijke middelen in pluimveeproducten kunnen schadelijk zijn voor de volksgezondheid, residuen in de mest kunnen een risico vormen voor het bodemleven en de biodiversiteit in de bodem.

Afhankelijkheden

- De inzet van dierbehandelingsmiddelen hangt samen met dierwaardige houderij en met het hoogwaardig toepassen van mest.
- Ontwikkelen van nieuwe en/of verbeterde middelen ligt bij de farmaceutische industrie.

Betrokkenen

Pluimveehouders, dierenartsen, diervoederbedrijven, overheid.

2.a Dierwaardige houderij

Beschrijving ambitie

- De pluimveesector wil daar waar dat nog niet het geval is, zo snel als mogelijk en uiterlijk in 2040 voldoen aan de zes leidende principes voor een dierwaardige houderij, zoals omschreven door de Raad van Dierenaangelegenheden (RDA) in 2021. [Noot 4]
- De sector wil via een aantal tussenstappen het doel van 2040 bereiken. Maar ook in 2040 zullen nog steeds ontwikkeling, onderzoek en innovaties plaatsvinden om stalsystemen door te laten ontwikkelen en in balans te houden met andere integrale uitdagingen (welzijn, emissies, verdienmodel). Daarnaast wil de sector via concepten bovenwettelijk meer dierwaardigheid bevorderen zodat die een groter aandeel krijgen in de dierhouderij. Hiervoor is marktopname een belangrijk onderdeel.
- De inzet voor de fokkerij, grootouderdieren en moederdieren voor export is niet anders dan voor de rest van de pluimveesector. De fokkerij (zuivere lijnen) streeft naar (wereldwijde) beschikbaarheid van rassen die passen bij een dierwaardige veehouderij. De fokkerij opereert echter globaal. Daarom zal tussentijds periodiek worden beoordeeld of het doel van 2040 haalbaar blijft.

Huidige situatie

De Nederlandse pluimveehouderij heeft de afgelopen decennia grote stappen gezet naar een dierwaardige houderij. Zo worden bijna alle leghennen gehouden in scharrel-, vrije-uitloop- of biologische houderijsystemen en worden de snavels niet meer behandeld. Momenteel vindt er een grote transitie plaats in de vleeskuikenhouderij, doordat veel bedrijven op vraag van retailers omschakelen naar 1 ster Beter Leven keurmerk van de Dierenbescherming. Dit betekent reeds een invulling van de bovenwettelijke eisen via de markt van o.a. langzamer groeiende, robuustere dieren, meer ruimte per dier en toegang tot een overdekte uitloop. Op onderdelen zijn er in deelsectoren nog stappen te zetten richting een dierwaardigere pluimveehouderij, zoals omschreven door de RDA.

Doelen

- Per deelsector zijn de doelstellingen om verder invulling te geven aan dierwaardige veehouderij en meer bovenwettelijke concepten in 2025 vastgelegd in plannen. In die plannen staan ook, waar mogelijk, tussendoelen voor 2026, 2030 en 2035. Deze plannen zijn beschikbaar.⁶ De Europees wettelijke voorschriften en bestaande plussen in de Nederlandse wetgeving vormen de basis van deze plannen waarbij de sector ook laat zien wat ze meer wil en kan doen als marktconcepten zich verder ontwikkelen en marktvraag gecreëerd wordt.
- In 2040 is de ambitie om via de markt de dierwaardigheid zo ver mogelijk en zo veel mogelijk boven het wettelijke EU-niveau te hebben, waarbij de meerkosten uit de markt komen.

KPI's en meten resultaten

De voortgang van de plannen per deelsector wordt jaarlijks gemonitord door een onafhankelijke autoriteit. Dan wordt beoordeeld waar knelpunten liggen die verdere stappen blokkeren en wordt daar actie op gezet. Als aan randvoorwaarden wordt voldaan kan de sector stappen zetten op weg naar het einddoel. Het aandeel van de Nederlandse productie, dat voor concepten produceert en de daarbij behorende marktvraag is daarvoor een indicatie.

Acties en afhankelijkheden

- Om stappen te kunnen zetten, zijn niet alleen pluimveehouders aan zet, maar de hele keten en overheid. Marktvraag, financierbaarheid en vergunningverlening bepalen de snelheid van realisatie van dierenwelzijnsverbeteringen. Wetgeving dient alleen om de basis van dierwaardigheid in 2040 vast te leggen. In de AMvB moeten de gedragsbehoeften en bijbehorende maatregelen per diersoort worden vastgelegd, waarbij de sector inzet op doelvoorschriften. De bovenwettelijke concepten moet door de keten en de markt worden bevorderd en gedragen. [Noot 5]
- Het ministerie van LNV werkt aan wetgeving, een Algemeen Maatregel Van Bestuur, waarin dierwaardige veehouderij in 2040 wordt vastgelegd. De AMvB moet aansluiten bij de EU-wetgeving en

⁶ Een verkorte versie van het convenant en de plannen vindt u [hier](#).

daarmee de basis beschrijven hoe dierwaardigere veehouderij wordt ingevuld. De weg naar 2040 die in de AMVB zal worden voorgesteld kent stappen.

Een onafhankelijke autoriteit zal moeten toezien of de keten verantwoord naar de volgende wettelijke stap kan. De onafhankelijke autoriteit meet, monitort en evalueert o.a. de marktwerking, financierbaarheid en vergunningverlening. De autoriteit zorgt voor het degelijke gaspedaal of rempedaal binnen de complete keten, waardoor de pluimveesector verantwoord stappen naar een dierwaardigere pluimveehouderij kan zetten. Naast het plan van aanpak, is de onafhankelijke autoriteit essentieel om stappen op het gebied van dierwaardigheid te kunnen zetten richting 2040 met een dergelijke ambitie.

- Naast de wettelijke invulling heeft de sector de ambitie om aanvullende, bovenwettelijke dierenwelzijnszaken privaat/via de markt te regelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer de meerkosten uit de markt terug zijn te verdienen. Samen met de Dierenbescherming hebben we plannen gemaakt waarin we de ambitie voor 2040 hebben opgeschreven. De randvoorwaarden die daarbij horen en die in de plannen zijn vastgelegd, bepalen of we het hoge ambitieniveau kunnen behalen.
- Uitvoering van de plannen brengen extra investeringskosten voor pluimveehouders met zich mee. De investeringskosten vertalen zich naar extra vaste kosten, waar bovenop extra operationele kosten komen die voortvloeien uit de genomen maatregelen. Deze kosten moeten vergoed worden door de markt en/of overheid.

Betrokkenen

Gehele pluimveesector, Dierenbescherming, ministerie LNVN, CBL, FNLI.

2.b Vangen, Laden en Transport

Beschrijving ambitie

Het gehele proces van vangen, laden en transport wordt zodanig ingericht dat het welzijn van pluimvee zo min mogelijk wordt geschaad, waarbij vanzelfsprekend rekening gehouden wordt met de definitieve Europese wetgeving en de daarbij behorende definities. De sector blijft nieuwe verbeteringen en innovaties samen met kennisinstellingen vorm geven. Dit resulteert in reducties op KPI's als DOA's⁷ en gemeten letsel aan dieren.

Huidige situatie

Vangen, laden en transport van pluimvee is de afgelopen jaren op veel aspecten verbeterd. Dit is onder andere tot uiting gekomen in een verlaagd DOA-percentage. Het transport van pluimvee geschiedt met speciaal ontworpen kratten/containers en gecertificeerde transporteurs. Het vangen en laden van pluimvee voor transport wordt geborgd door de kwaliteitsschema's IKB Kip en IKB Ei, waarin opgenomen is dat dit door IKB PSB gecertificeerde bedrijven (of door de pluimveehouder met een ontheffing vanuit IKB), wordt uitgevoerd. Tijdens het vangen, laden en transport kan letsel ontstaan. Zowel de sector als de NVWA zien er strikt op toe dat dit tot een minimum beperkt wordt. De NVWA heeft de handhavingsgrens op 1% dieren met letsel gesteld, overtredingen kunnen worden beboet. Daarnaast zijn voor het transport van pluimvee regels opgesteld voor de buitentemperatuur. Er is bij het vangen en laden een gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel. Mede hierdoor zijn de gestelde doelen een uitdaging. De sector zal de verantwoordelijke partijen stimuleren om voldoende personeel aan te trekken en om verdere automatiseringsmogelijkheden in het vangproces te onderzoeken en vorm te geven. Verdere innovatie op dit gebied zou gestimuleerd moeten worden om niet alleen een oplossing te bieden voor het schaarse vang- en laadpersoneel, maar ook om letsel te verminderen door verbeterde machinale oplossingen voor dit zware werk.

Doelen

Het vangen, laden en transporteren van pluimvee gebeurt in Nederland op een geaccepteerde en welzijnsvriendelijke wijze, waarbij de EU-regelgeving de basis is. Indicatoren die dit meten zijn onder andere het vang- en laadletselpercentage en het percentage DOA's. Deze indicatoren moeten op onafhankelijke wijze worden vastgesteld. Via het onderzoek en met de juiste voorlichting en investeringen in de praktijk worden verbeteringen doorgevoerd en reducties behaald. De verbeteringen worden gemonitord en gebenchmarkt met op te zetten benchmarkrapportages.

- 2025: Uitrollen vang- en laadprotocol met bijbehorende meerkosten en benchmark.
- 2026: Monitoring Benchmark letsel en DOA's m.b.t. resp. vangen, laden en transport bij extreme buitentemperaturen.
- 2030: Gemiddeld letselpercentage vleeskuiken 20% gereduceerd t.o.v. 2025. Het DOA-percentage is op warme dagen niet verhoogd t.o.v. het gemiddelde door passende maatregelen te nemen⁸.
- Samen met de overheid onderzoek laten uitvoeren om praktisch toepasbare meetcriteria voor hittestress op te stellen en toe te passen.
- Stimuleren van geconditioneerd transport, indien de meerwaarde hiervan is gebleken.
- Samen met de overheid onderzoeken welke variabelen op een praktische wijze objectief en uniform gemeten kunnen worden om te achterhalen of letsel al dan niet is veroorzaakt tijdens het vangen en laden. Indien dit Europees vormgegeven kan worden, wordt het effect vergroot, wat toegevoegde waarde heeft.
- 2035: gemiddeld letselpercentage met 40% gereduceerd t.o.v. 2025.
- 2040: het gestelde lange-termijn-doel is bereikt. Met objectieve en uniform vastgestelde meetcriteria is inzichtelijk en aantoonbaar dat alle kippen worden gevangen, geladen en vervoerd met minimaal letsel en minimale stress. De sector wil inzetten op dit doelvoorschrift. Hoe dit kan worden

⁷ DOA' staat voor 'dead on arrival' en betreft de dieren die tijdens het transport zijn overleden.

⁸ De pluimveesector heeft het sectorprotocol pluimveetransport bij hoge/lage omgevingstemperaturen. Dit protocol wordt periodiek geactualiseerd, waarin staat benoemd welke verschillende maatregelen genomen kunnen worden om het welzijn tijdens hoge/lage temperaturen te blijven borgen.

gerealiseerd, bijv. met (verbeterde) machines of op handmatige wijze, is het middel, dat dat op het moment van schrijven nog niet strak kan worden gedefinieerd.

KPI's en meten resultaten

- Voor elk koppel een benchmark voor het percentage letsel per pluimveebedrijf, per vangbedrijf en per slachterij.
- Monitoren en rapporteren DOA's op de slachterij.

Acties en afhankelijkheden

Acties sector:

- Opstellen vangprotocol (op basis van EU regelgeving), voor zowel de wijze van machinaal vangen als de wijze van handmatig vangen in 2025.
- Instellen Benchmark letsel vanaf 2026.
- Instellen monitoring DOA's vanaf 2026.
- Bijdragen aan onderzoek naar en testen van vangmachines en handmatig vangen om letsel te voorkomen.
- Onderzoek naar verbeterde vang- en laadmethodes voor legkippen gebeurt via een gezamenlijke PPS van sector en overheid
-

Afhankelijkheden

- Beschikbaarheid gekwalificeerd personeel.
- Ruimte binnen het toezicht en handhaving NVWA.
- Regelgeving afgestemd op EU-verordening, ruimte krijgen vanuit overheid om gewenste ontwikkelingen vorm te kunnen geven.
- Nieuwe regelgeving en beleid moeten heldere definities geven over letsel.
- Voldoende financiële middelen om innovaties te testen.
- Meerkosten voor verbeterde vangmethodes en stalsystemen worden door de markt vergoed.

Betrokkenen

Pluimveesector (pluimveebedrijven, slachterijen), Pluimveeservicebedrijven, Ministerie van LNV, NVWA.

2.c Eendagshaantjes van legrassen

Beschrijving ambitie

De pluimveesector heeft de ambitie om in 2040 geen eendagshaantjes van legrassen meer te doden. Dit is te realiseren door tijdens het broedproces de eieren te seksen. Het seksen vindt zo vroeg mogelijk in de embryonale ontwikkeling plaats, bij voorkeur zelfs voor aanvang van het broedproces. De broedeieren waar haantjes uit geboren zouden worden, worden uit het broedproces verwijderd. Haantjes die toch geboren worden (seksfouten), worden opgefokt voor het vlees.

De benodigde analysetechnieken zijn duur. Het is belangrijk dat de hogere kosten worden vergoed door de markt. Daarom zal eerst worden ingezet op de mogelijkheden in de Europese markt.

Huidige situatie

Het is nu technisch mogelijk om na ca. 11-12 dagen broeden embryo's te seksen en de haantjes uit het broedproces te verwijderen. Daarmee worden de eendagshaantjes van legrassen niet geboren. Eendagshaantjes die wel geboren worden, worden geëuthanaseerd en gebruikt als voederdier, of opgefokt voor het vlees. Omdat deze werkwijze kostbaar is, wordt dit op dit moment alleen op verzoek van de markt uitgevoerd. Er is een stuurgroep 'eendagshaantjes', waarin de Anevei, COBK, LTO/NOP, NVP, Dierenbescherming en LVVN samenwerken en die de focus heeft op het uitfaseren van het doden van eendagshaantjes voor de productie van tafeleieren voor de Nederlandse en Duitse markt in 2026. De stuurgroep heeft de 'Roadmap Uitfaseren van het doden van eendagshaantjes van legrassen' opgesteld.

Doelen

De ambitie wordt gefaseerd gerealiseerd. Daarnaast wordt onderzoek gestimuleerd om het seksen van eieren te verbeteren (eerder in het broedproces, nauwkeuriger, goedkoper).

a. Doelen korte termijn:

Per 2026 worden voor de productie van tafeleieren voor de Nederlandse en Duitse markt geen eendagshaantjes gedood.

b. Doelen middellange termijn:

Per 2033 worden er in Nederland geen eendagshaantjes meer gedood voor de productie van eieren in Europa.

c. Doelen lange termijn (2040):

Voor de lange termijn (2040) wordt gestreefd naar seksen zo vroeg mogelijk in het broedproces als technisch mogelijk, mits ethisch aanvaardbaar.

KPI's en meten resultaten

Aandeel koppels leghennen waar geen eendagshaantjes voor zijn geëuthanaseerd.

Acties en afhankelijkheden

- Om deze doelen te bereiken moeten de meerkosten door de markt vergoed worden. Met name voor de doelen op middellange en lange termijn zal Europees bovendien sprake moeten zijn van een level playing field, zodat in alle landen een verbod geldt voor het doden van eendagshaantjes en geen eieren geïmporteerd worden uit landen waar wel eendagshaantjes worden geëuthanaseerd.
- Veel markten buiten Europa zijn niet bereid de hoge kosten van geslachtsbepaling in het ei te vergoeden. Daarom zien we dat voor de export van eendagskuikens van legrassen naar deze markten het op humane wijze doden van eendagshaantjes vooralsnog nodig blijft.
- Internationale samenwerking in onderzoek naar verbetering van het seksen van broedeieren zal het realiseren van de doelen versnellen. Bijdragen vanuit nationale en EU-overheid zijn noodzakelijk voor zulk onderzoek.

Betrokkenen

Betrokken stakeholders zijn broederijen, opfokorganisaties, pluimveehouders, pakstations, supermarkten, overheden.

2.d Ingrepen bij pluimvee

Beschrijving ambitie

De pluimveesector heeft de ambitie geen ingrepen bij pluimvee meer uit te voeren. Het moment waarop de sector een ingreep volledig achterwege laat, moet echter wel verantwoord zijn. Dat wil zeggen dat eventuele negatieve gevolgen voor het dierenwelzijn bij het niet uitvoeren van de ingreep minder zijn dan door de ingreep zelf.

Huidige situatie

Ingrepen zijn bij wet verboden. Voor een beperkt aantal ingrepen en categorieën pluimvee heeft de minister van LNV een vrijstelling van het verbod verleend, omdat het houden van die diercategorie zonder die ingreep momenteel niet verantwoord is. De afgelopen jaren zijn verschillende ingrepen uitgefaseerd onder begeleiding van een Stuurgroep Ingerepen, waarin sector, Dierenbescherming en ministerie van LNV samenwerken. Dit heeft ertoe geleid dat in het verleden noodzakelijke ingrepen als het verkleinen van kammen en het verwijderen van sporen bij hanen, en het behandelen van de snavel bij leghennen en reguliere moederdieren van vleeskuikens niet meer worden uitgevoerd. Deze ingrepen mogen nog wel worden gedaan bij export naar derde landen. In totaal is ongeveer 95% van alle volwassen hennen in Nederland vrij van ingrepen. Bij vleeskuikens zijn nooit ingrepen toegepast. Nederland loopt hiermee duidelijk voorop in het uitfasen van ingrepen ten opzichte van andere Europese landen. Via (praktijk)onderzoek, fokkerij en toepassen van managementmaatregelen op praktijkbedrijven, samengevat in een werkplan, wordt door de Stuurgroep gestructureerd gewerkt aan uitfasering van de nu nog noodzakelijke ingrepen.

Doelen

De pluimveesector streeft ernaar om alle ingrepen bij pluimvee uiterlijk in 2040, maar zoveel eerder als verantwoord, achterwege te laten.

a. Doelen korte termijn

- Per 1 september 2026 moeten fokkerij en management erop gericht zijn, dat de snavelbehandeling van moederdieren van trager groeiende vleeskuikens achterwege kan blijven.
- Onderzoek en monitoring van praktijkervaringen met innovaties in stalsystemen en/of managementfactoren zijn erop gericht per 1 juli 2028 de behandeling van de achterste teen bij hanen in de vermeerderingssector verantwoord achterwege te kunnen laten.
-

b. Doelen middellange termijn:

- De snavelbehandeling van legouderdieren zou per 1 september 2028 verantwoord achterwege gelaten kunnen worden, mits blijkt dat de stress bij onbehandelde ouderdieren niet dusdanig is, dat dit bij nakomelingen (de leghennen) leidt tot een stressreactie, waardoor daar het risico op pikkerij toeneemt.
- Op basis van onderzoeksresultaten tot nu toe is de verwachting dat op zijn vroegst medio 2033 op verantwoorde wijze stappen kunnen worden gezet naar het achterwege laten van snavelbehandelen bij kalkoenen.

c. Doelen lange termijn (2040):

- Uitfasen van de ingrepen bij eendagskuikens voor export naar derde landen. Ondanks de uitdagende omgevingsfactoren in die landen, blijft het een gezamenlijke inspanning van fokkerij, bedrijfsleven en overheid om derde landen te overtuigen dat ingrepen niet altijd noodzakelijk zijn. [Noot 6]
- Uitfasen van de snavelbehandeling bij (over)grootouderdieren en zuivere lijn-dieren van leg- en vleesrassen blijft het doel, maar hier kan vanwege de complexiteit van vererving van gedrag nog geen einddatum aan verbonden worden.

KPI's en meten resultaten

- De Stuurgroep maakt een afweging of een ingreep verantwoord achterwege gelaten kan worden en geeft daarover een advies aan de minister van LNVN. De minister bepaalt of het advies wordt overgenomen en daarmee het moment van vervallen van een bestaande vrijstelling van het verbod. Dat is het moment waarop de ingreep niet meer mag worden uitgevoerd.
- Het aantal eendagskuikens bestemd voor de export wordt jaarlijks bijgehouden. Deze gegevens worden door het COBK aan de Stuurgroep Ingerepen aangeleverd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen dieren met en zonder ingreep. Zo ontstaat inzicht in de ontwikkeling in de aantallen en de afzetlanden en kunnen fokkerijorganisaties, overig bedrijfsleven en overheid gericht inzet plegen om voor die categorie eendagskuikens in 2040 het aantal ingerepen te minimaliseren.

Acties en afhankelijkheden

- Om de doelen te bereiken zijn jaarlijks financiële middelen nodig voor (praktijk)onderzoek. De Stuurgroep herijkt om de paar jaar het werkplan en stelt nieuw gewenst onderzoek vast. Daarnaast moet vanuit de overheid worden ingezet op een Europees verbod op ingerepen, waarmee weer een level playing field in Europa ontstaat.
- Het achterwege laten van de snavelbehandelingen bij legouderdieren per 1 september 2028 is afhankelijk van een goed verloop van praktijktesten en een zichtbare inspanning van de Nederlandse overheid op Europees niveau.
- Om het aantal ingerepen te reduceren is het belangrijk dat alle partijen een inspanning doen om dit te realiseren. Om het aantal ingerepen te reduceren zou het helpen als de overheid op Europees niveau een gelijk speelveld bevordert. Dan worden wereldwijd minder ingerepen uitgevoerd, omdat wereldwijd veel leghennen en vermeerderingsdieren uit Europa komen. Beperking van het aantal ingerepen in alleen Nederland kan betekenen dat ingerepen gedaan worden over de grens, hetzij in het Europa, hetzij bij de klant. Zeker dat laatste is negatief voor dierenwelzijn, omdat de kuikens ouder zijn.

Betrokkenen

Fokkerijorganisaties, kuikenbroeders, pluimveebedrijven, Dierenbescherming, ministerie LNVN (allen vertegenwoordigd in de Stuurgroep Ingerepen).

3.a Energiegebruik en opwekking energie

Beschrijving ambitie

In 2040 is de primaire pluimveehouderij netto producent van energie. Een gedeelte van de opgewerkte energie op pluimveebedrijven wordt geleverd aan het energienetwerk, dan wel opgeslagen op de eigen locatie voor eigen gebruik. Daarnaast zal, energie geproduceerd door de pluimveebedrijven, geleverd worden aan andere bedrijven. De overige schakels binnen de pluimveehouderijketen hebben de ambitie om een forse reductie van het energieverbruik te bewerkstelligen.

Huidige situatie

Binnen de pluimveesector zijn al veel stappen gezet om de eigen energieproductie te faciliteren. Denk aan het gebruik van zonnepanelen, biomassa en windenergie. De pluimveesector zoekt de samenwerking met de energiesector voor energielevering en –opslag. Er zijn op dit moment geen onafhankelijke gegevens over energiegebruik en -opwekking op pluimveebedrijven en in de rest van de sector.

Doelen

De primaire pluimveesector is in 2040 energieneutraal door energiebesparing en -opwekking van duurzame energie met bijvoorbeeld zonnepanelen, windenergie, gebruik van aardwarmte en biomassa (waaronder mest) als energiebron door pluimveehouders. Daarmee geeft de sector invulling aan de klimaatdoelen en de energie-transitie. Deze ambitie kan wel onder druk komen te staan, vanwege het extra verwachte energieverbruik op sector- en locatieniveau in verband met emissie reducerende technieken die ingezet dienen te worden om reductiedoelstellingen op het gebied van emissies van fijnstof en stikstof te behalen.

a. Doelen korte termijn

In 2026 is energiegebruik en energieopwekking voor de pluimveesector in al haar schakels in beeld gebracht. In 2026 zijn primaire pluimveebedrijven gezamenlijk netto energieleverancier. In 2027 is in beeld gebracht hoe buitenuitlopen van leghennen benut kunnen worden voor zonnepanelen. In 2028 zullen nadere doelen voor energieverbruik gesteld worden voor alle andere schakels binnen de pluimveesector.

b. Doelen middellange termijn

Het vergisten van pluimveemest voor energieproductie is standaard geworden. In 2030 is er een monitoringssysteem voor pluimveebedrijven voor energiebesparing en -opwekking. Dit biedt de mogelijkheid prestaties te belonen, bijvoorbeeld via keurmerken of fiscale regelingen. Qua monitoringssysteem wordt gedacht aan het opnemen van gegevens van o.a. energiemaatschappijen in een privaat kwaliteitssysteem van de sector, waardoor benchmarking mogelijk is. Alle bedrijven in de pluimveesector zijn transparant over hun energiegebruik en de hoeveelheid energie die zij (eventueel) opwekken. Dit wordt op sectorniveau gerapporteerd.

c. Doelen lange termijn (2040)

In 2040 is de primaire pluimveehouderij netto energieproducent en kunnen bedrijven hun opgewekte energie leveren aan het energienetwerk, andere bedrijven, dan wel opslaan voor eigen gebruik. Daarnaast zullen de overige schakels van de pluimveesector een forse reductie van het energieverbruik hebben gerealiseerd.

KPI's en meten resultaten

- Aantal (primaire) bedrijven die zonnepanelen, windenergie, aardwarmte of biomassa gebruiken om aan hun energiebehoefte te voldoen.
- Bedrijfsspecifiek monitoringssysteem voor pluimveebedrijven uiterlijk in 2028.
- Rapportage over energiegebruik, -besparing en -opwekking op sectorniveau in 2028.

Acties en afhankelijkheden

- De pluimveesector overlegt met de overheid en de energiemaatschappijen over de benodigde infrastructuur om opgewekte energie te kunnen leveren en/of op te slaan.

- Regelgeving omtrent mestvergisting is belangrijk om energieopwekking via deze weg verder te laten groeien.
- Energiebesparing en -opwekking dient meegenomen te worden in het overzicht van prestaties van de pluimveesector op het gebied van klimaat en energietransitie.

Monitoring

Voor energiebesparing en -opwekking is een monitoringsysteem nodig met de functie van management- en benchmarktool en met de mogelijkheid om voor prestaties te belonen. Deze monitoring is onderdeel van een breed monitoringssysteem voor doelsturing in de pluimveesector, dat door de pluimveesector zelf wordt beheerd. Dit monitoringssysteem wordt door de sector versneld opgezet (realisatie in 2028).

Betrokkenen

Alle pluimveebedrijven binnen de pluimveesector, coöperatie DEP, BMC Moerdijk, overheid en energiemaatschappijen.

3.b CO₂ footprint

Beschrijving ambitie

In 2030 is de CO₂- footprint (van diervoeder voor pluimvee als ook de CO₂-footprint voor pluimveevlees en eieren in totaliteit met 30% verlaagd ten opzichte van 2018.. De reductie die in 2030 is behaald, wordt als basis genomen om de ambitie voor 2040 vast te stellen. Voor zowel pluimveevlees als -eieren wordt een CO₂-footprint gehanteerd, die is gebaseerd op de LCA (Life Cycle Analyses)-methodiek.

Huidige situatie

De CO₂- footprint van pluimveeproducten is voor ca. 70% afkomstig van de pluimveevoerproductie en het voerverbruik. NEVEDI en de pluimveesector hebben afgesproken om de CO₂-footprint van diervoer voor pluimvee te verlagen met 30% in 2030 t.o.v. 2018 (Nevedi project Duurzaam Diervoeder 2030). Voor de producten pluimveevlees en eieren is nog geen uniforme CO₂-footprint meetmethodiek voor handen.

Doelen

De CO₂- footprint van de pluimveeproducten is in 2030 met 30% verlaagd t.o.v. 2018 in de totale keten (concepten en regulier).

a. Doelen korte termijn

In 2025 is de eerste rapportage van de CO₂- footprint van diervoer voor pluimvee bekend conform het Nevedi project Duurzaam Diervoeder 2030. In 2026 is de LCA-methodiek voor de CO₂-footprint voor pluimveevlees en eieren voor Nederland vastgesteld en gereed voor toepassing; de CO₂-Footprint Monitor. Hierbij wordt ook gekeken of met andere lidstaten in de EU samen kan worden opgetrokken om tot een PEFCR (Product Environmental Footprint Category Rules) voor pluimveevlees en eieren te komen.

b. Doelen middellange termijn

- In 2030 is de CO₂- footprint van diervoer voor pluimvee 30% gedaald ten opzichte van 2018 in de totale keten (concepten en regulier), conform het NEVEDI-project. Daarnaast kan de CO₂- footprint sneller dalen, omdat de voederconversie scherper wordt. Hierdoor is de voederbenutting lager.
- In 2030 heeft het bedrijfsspecifieke monitoringssysteem voor pluimveebedrijven, via de CO₂-Footprint Monitor voor de uitstoot van broeikasgassen, de functie van management- en benchmarktool en biedt het de mogelijkheid om voor prestaties te belonen. Alle bedrijven in de pluimveesector zijn transparant over hun uitstoot van broeikasgassen. Dit wordt op sectorniveau gerapporteerd.

c. Doelen lange termijn (2040)

In 2040 onderscheiden ketens en bedrijven zich door een lage CO₂- footprint en worden zij door de markt hiervoor beloond. De footprint is tevens zichtbaar voor de consument bij aanschaf van een bepaald product.

KPI's en meten resultaten

- Voederconversie per bedrijf
- De CO₂-Footprint Monitor voor pluimveevlees en eieren in 2026.
- Een bedrijfsspecifiek monitoringssysteem voor pluimveebedrijven, uiterlijk in 2028.
- Rapportage over broeikasgasuitstoot op sectorniveau in 2028

Acties en afhankelijkheden

- De markt moet producten met lage CO₂- footprint belonen en consumenten stimuleren om producten met een lage CO₂-footprint te consumeren. Dit geldt zowel voor de Nederlandse als voor de Europese markt. Daarnaast is een nauwe samenwerking met de diervoedersector belangrijk om stappen te kunnen zetten.
- De pluimveehouderij zoekt naar de balans tussen dierenwelzijn en –gezondheid én de emissiereductiedoelen. Bij het bepalen van de emissiereductiedoelstellingen van de pluimveesector moet de extra emissie vanwege stappen op het gebied van dierwaardigheid, daar onderdeel van zijn.

De pluimveehouderij vraagt om erkenning, door overheden en marktpartijen, dat deze onderwerpen kunnen conflicteren. Een brede blik op de complete keten is essentieel, waarbij de pluimveesector niet op alle onderwerpen kan uitblinken.

Betrokkenen

Primaire pluimveehouders, diervoederindustrie en andere partijen in de pluimveesector.

Monitoring en Financiën

- Voor de ontwikkeling van de LCA-methodiek voor de CO₂-Footprint voor pluimveevlees en eieren in Nederland is financiering geregeld. Voor de doorvertaling van de norm naar een PEFCR (Product Environmental Footprint Category Rule) is € 200.000 nodig voor de jaren 2026 en 2027.
- Voor de uitstoot van CO₂ is een monitoringssysteem nodig (via de CO₂-Foot Print Monitor) met de functie van management- en benchmarktool en met de mogelijkheid om voor prestaties te belonen. Deze monitoring is onderdeel van een breed monitoringssysteem voor doelsturing in de pluimveesector, dat door de pluimveesector zelf wordt beheerd.

4.a en b pluimveevoer en alternatieve eiwitten

Beschrijving ambitie

De sector streeft naar een zo hoog mogelijk (90%) gebruik van voedergrondstoffen die als niet geschikt voor humane consumptie beschouwd worden, naar duurzaam veevoer met een lage CO₂ footprint, met conversievrije soja- en palmproducten, met rest- en bijproducten en voormalige levensmiddelen en met meer grondstoffen uit Europa. In pluimveevoerders worden zoveel als mogelijk duurzame eiwitten gebruikt; Processed Animal Proteins (PAP's), insectenproducten, algen, food waste etc.

A. Pluimveevoeder

Huidige situatie pluimveevoer

De diervoersector stelt zich de verdere verduurzaming van pluimveevoeders tot doel. In de context van het traject Duurzaam Diervoer 2030 van Nevedi zijn in overleg met overheid en de ketenpartijen concrete ambities geformuleerd en wel op de duurzaamheidsthema's klimaat, biodiversiteit, circulariteit en regionale herkomst. Elk thema kent één of meer KPI's (Kritische Prestatie Indicator), die jaarlijks worden gemonitord op de voortgang door Nevedi. Bij het vaststellen van de ambities is gewaakt voor negatieve effecten op diergezondheid- en welzijn, voedselveiligheid en efficiënte voedselproductie. Kostprijsverhogende effecten worden onderkend en vastgesteld is dat die door de (internationale) markt of met publieke of fiscale middelen dienen te worden opgevangen.

Doelen pluimveevoer

Nevedi en de pluimveehouderij hebben afgesteld dat de inzet voor duurzame pluimveevoeders zich vertaalt in de volgende ambities:

1. Verlaging van de CO₂-footprint van diervoeder per ton diervoeder van 30% in 2030 ten opzichte van 2018
2. Gebruik van 100% ontbossingsvrije soja- en palmproducten vanaf 2025 en 100% conversievrije soja- en palmproducten vanaf 2030
3. M.b.t. circulair diervoeder het gebruik van rest- en bijproducten en voormalige voedingsmiddelen in de periode tot 2030 minimaal op het- zelfde niveau te houden als in 2018. Dit staat gelijk aan 21%.
4. In 2018 was 75% van alle diervoedergrondstoffen voor pluimvee afkomstig uit geografisch Europa. Het streven is om dit zeer hoge niveau tot 2030 te handhaven

Doelen korte termijn

- In 2025 is de eerste voortgangsrapportage van Nevedi beschikbaar op de thema's klimaat, biodiversiteit, circulariteit en regionale herkomst.
- Vanaf 2024 blijft het gebruik van rest- en bijproducten en voormalige voedingsmiddelen minimaal op hetzelfde niveau als in 2018, nl 21%.
- Verder blijft vanaf 2024 het percentage grondstoffen uit geografisch Europa op het niveau van 2018, nl 75%.
- Vanaf 2025 het gebruik van 100% ontbossingsvrije soja- en palmproducten.
- Vanaf 2030 het gebruik van 100% conversievrije soja- en palmproducten.
- In 2030 is de CO₂- footprint per ton diervoeder voor pluimvee met 30% gedaald t.o.v. 2018.

Doelen lange termijn (2040)

Gebruik van duurzaam veevoer met een lage CO₂ footprint, met conversievrije soja- en palmproducten, met een fors aandeel rest- en bijproducten en voormalige levensmiddelen en met voornamelijk grondstoffen uit Europa.

KPI's en meten resultaten

- KPI's op de thema's klimaat, biodiversiteit, circulariteit en regionale herkomst.
- Jaarlijkse monitoring door Nevedi op de KPI's om voortgang te bepalen.

Acties en afhankelijkheden

- Een nauwe samenwerking met de diervoedersector is noodzakelijk om stappen te zetten.

- De dierlijke ketens hebben te maken met volatiele (grondstof)markten, markt- en beleidsonzekerheden en sectordoelstellingen onder andere op het gebied van dierenwelzijn. Dit kan het behalen van bovengenoemde ambities beïnvloeden.
Omdat de pluimveesector in een competitieve Europese markt opereert is het cruciaal dat er een daadwerkelijke vraag naar duurzamere concepten ontstaat om de gestelde ambities te kunnen realiseren.
- M.b.t. **klimaat**; de ambitie is om de CO₂-footprint per ton diervoeder met 30% ten opzichte van 2018 te verlagen door verduurzaming van de teelt van grondstoffen, onder andere door het gebruik van ontbossingsvrije grondstoffen, energiebesparing en inzet van groene energie voor het produceren van (meng)voer en het verduurzamen van het transport van diervoeder.
- M.b.t. **biodiversiteit**; gebruik van 100% ontbossingsvrije soja- en palmproducten vanaf 2025 en 100% conversievrije soja- en palmproducten vanaf 2030. De ambitie is de biodiversiteit te versterken door het gebruiken van soja- en palmproducten waar geen conversie van regenwoud en andere biodiverse habitats heeft plaatsgehad.
Vanaf 2025, wanneer de Europese Ontbossingsverordening in werking treedt, zal ontbossingsvrije sourcing conform de definitie van de Europese Ontbossingsverordening plaatsvinden. Zolang de Europese Ontbossingsverordening nog niet voorziet in het gebruiken van conversievrije grondstoffen worden voor het gebruik van sojaproducten de Soy Sourcing Guidelines van de Europese Brancheorganisatie FEFAC gehanteerd en wordt voor palmolie RSPO gecertificeerd. Zodra de inzet van conversievrije grondstoffen wordt opgenomen in de Europese Verordening wordt hieraan voldaan.
- M.b.t. **circulariteit**; het gebruik van rest- en bijproducten en voormalige voedingsmiddelen minimaal op hetzelfde niveau als in 2018, nl 21%, houden. Door een sterk verhoogde concurrentie op de inzet van rest- en bijproducten met name voor energie is dit een uitdaging op zich. Door een volatiele energiemarkt worden deze producten steeds vaker voor energietoepassingen ingezet. Zo overwegen steeds meer bedrijven kader van klimaatbeleid hun rest- en bijproducten te vergisten. Aan de overheid wordt gevraagd met beleid te komen dat het gebruik van voor diervoeder geschikte rest- en bijproducten voor energietoepassingen ontmoedigt. Verder wordt ingezet op onderzoek naar hoe bestaande reststromen nog geschikter kunnen worden gemaakt voor gebruik in diervoeder.
- M.b.t. **Europese herkomst**; het percentage grondstoffen uit geografisch Europa op het niveau van 2018, nl 75%, houden. Grondstoffen die dicht bij productie en toepassing zijn verkregen, kunnen bijdragen aan een duurzamer voedselsysteem. Dit zal overigens lang niet in alle gevallen gelden en hangt ook sterk af van waar de gunstigste teeltomstandigheden zijn en hoe het transport is georganiseerd (via(zee)schip of vrachtauto). De ambitie is om een gelijkblijvend percentage grondstoffen uit geografisch Europa in pluimveevoeders te verwerken, mits dit niet leidt tot afwenteling op andere ambities en er voldoende grondstoffen uit Europa beschikbaar zullen blijven. Het percentage grondstoffen uit geografisch Europa verwerkt in pluimveevoeders is hoog (75% in 2018). Het streven om dit percentage gelijk te houden is uitdagend, gezien de volatiele markten en wisselende beschikbaarheid van voeders, gecombineerd met het borgen van nutritionele waarden om diergezondheid te behouden.

Betrokkenen

Alle partijen in de pluimveesector, de diervoederindustrie en de overheid.

B. Alternatieve eiwitten

Huidige situatie alternatieve eiwitten

Verwerkte dierlijke eiwitten en insectenproducten zijn in de EU toegelaten. Inmiddels komen er andere verwerkte dierlijke eiwitten uit Duitsland die in pluimveevoeders worden verwerkt. In totaal een beperkte hoeveelheid. Verwerkte pluimvee eiwitten gaan naar de petfoodindustrie. Insectenproducten worden incidenteel gebruikt.

Doelen alternatieve eiwitten

De pluimveesector wil andere alternatieve eiwitbronnen toepassen in het pluimveevoeder, zodra zij beschikbaar zijn en mits dat integrale duurzaamheidswinst oplevert t.o.v. de traditionele eiwitbronnen.

Doelen korte termijn (4-6 jaar):

- Onderzoek naar beschikbaarheid van alternatieve eiwitten en naar de duurzaamheid van alternatieve eiwitten (incl. duurzaamheidswinst ten opzichte van traditionele eiwitbronnen).
- Onderzoek naar effecten van alternatieve eiwitten op diergezondheid en dierenwelzijn.
- Onderzoek naar effectiviteit en neveneffecten alternatieve eiwitten.
- Op basis van de uitkomsten van de genoemde onderzoeken zal worden nagegaan of regelgeving moet worden aangepast voor het gebruik van alternatieve eiwitten.
- Op een (voedsel)veilige manier gebruik maken van foodwaste (rest- en bijproducten en voormalige voedingsmiddelen).
- Aansluiting zoeken bij PPS-en op het gebied van duurzaamheid, beschikbaarheid, veiligheid en effectiviteit van verschillende alternatieve eiwitten, waar het ministerie van LNVN bij betrokken is.
- In 2035 vaststellen van doelen voor het aandeel duurzame eiwitten in pluimveevoeders.

Doelen lange termijn (2040):

In pluimveevoeders worden zoveel als mogelijk duurzame eiwitten gebruikt; Processed Animal Proteins (PAP's), insectenproducten, algen, food waste, etc.

Acties en afhankelijkheden

Acties

- Verder onderzoek naar duurzaamheid, beschikbaarheid, veiligheid en effectiviteit is vereist.
- Overleg met overheden (i.s.m. diervoederindustrie, producenten van alternatieve eiwitten en insecten kwekerijen).
- Rapportage op ketenniveau over aandeel alternatieve eiwitten.

Financiën

Voor het noodzakelijke onderzoek naar duurzaamheid, beschikbaarheid, veiligheid en effectiviteit van de verschillende alternatieve eiwitten is een bedrag nodig van 200.000 euro voor de komende twee jaren.

Betrokkenen

Alle partijen in de pluimveesector, de diervoederindustrie, de overheid (nationaal en EU), producenten van alternatieve eiwitten, WUR en andere (inter)nationale onderzoeksinstituten.

4.c Mest

Beschrijving ambitie

- Mest wordt altijd hoogwaardig toegepast en verwerkt. In 2040 wordt pluimveemest zo hoogwaardig mogelijk ingezet in of buiten de landbouw en zijn de verliezen aan nutriënten uit pluimveemest minimaal.
- De pluimveesector beoogt maximale mestafzetzekerheid, waarbij gestreefd wordt naar doelmatige, milieutechnisch, ecologisch en economisch optimale oplossingen die blijven bijdragen aan een circulaire economie en het realiseren van klimaat- en energiedoelstellingen.
- De pluimveesector blijft ervoor zorgen dat alle geproduceerde pluimveemest verantwoord wordt verwerkt en/of afgezet.
- De afzet van mest is geborgd onder alle omstandigheden.

Huidige situatie

39% van de Nederlandse pluimveemest wordt nu onbewerkt als meststof geëxporteerd naar EU-landen. 29% van de pluimveemest wordt gebruikt voor energieproductie, waarna de as ingezet wordt als minerale meststof. 18% van de pluimveemest wordt verwerkt tot mestkorrels, die in tuincentra in en buiten de EU worden afgezet. 7% wordt benut voor champignonproductie en ca. 6% van de Nederlandse pluimveemest wordt als meststof benut op grond van het (veelal biologische) bedrijf zelf. Daarmee legt de pluimveesector geen beslag op mestplaatsingsruimte van laagwaardiger mestafzet op de biologische mest na (cijfers uit: Factsheets pluimveesector, 2022).

Doelen

a. Doelen korte termijn: meer inzicht in duurzaamheidsaspecten en vaststellen KPI

- In 2026: onderzoek naar en vaststellen van criteria voor de beoordeling van beschikbare verwerkingsmethoden voor pluimveemest (o.a. CO₂-impact, TRL-niveau, biosecurity, beschikbaarheid, kosten, vraag naar geproduceerde producten e.d.). Op basis van de uitkomsten bepalen van de inzet waar verbetering nodig/mogelijk is en wat de (maatschappelijke) impact hiervan is.
- Beoordelen of er deelsectoren zijn waarvoor extra initiatieven wenselijk zijn om hoogwaardigheid te stimuleren.
- Betrokken blijven bij de uitwerking van het Renure-spoor (hoewel dit meer van toepassing lijkt voor drijfmest).

b. Doelen middellange termijn

- Onderzoek naar hoe de hoogwaardigheid van de afzet verder gestimuleerd kan worden.
- Onderzoek naar verdere stappen die benodigd zijn voor de mestafzetzekerheid waarbij wordt gestreefd naar doelmatige, milieutechnisch, ecologisch en economisch optimale oplossingen die blijven bijdragen aan een circulaire economie en het realiseren van klimaat- en energiedoelstellingen.

a) Doelen lange termijn (2040)

- Mestafzetzekerheid is duurzaam geborgd.
- De mest wordt zo hoogwaardig mogelijk afgezet waarbij verlies van mineralen tot een minimum wordt beperkt.

KPI's en meten resultaten

- Beschikbaarheid van KPI's op bedrijfsniveau voor de bestemming van de mest. Hoogwaardigheid in relatie met duurzaamheid is een onderdeel van de KPI.
- De bestemming van pluimveemest wordt op bedrijfs-, keten- en sectorniveau in beeld gebracht.

Acties en afhankelijkheden

- Geen eisen vanuit dierenwelzijn die hoogwaardige verwerking in de weg staan (bijv. lang stro)
- Onderzoek naar duurzaamheidsaspecten van de verschillende toepassingen (sector, LVVN en Wageningen Economic Research, afgerond 2026).

- Onderzoek naar en vaststellen van een KPI die de hoogwaardigheid van mestafzet weergeeft (sector en onderzoekinstellingen, afgerond 2026).

Afhankelijkheid:

- Sector: beschikbaar stellen menskracht en middelen voor onderzoek (publiek/privaat).
- Ontwikkelingen in de visteelt in Nederland.
- Markt (retailpartijen) en BLK: voorkomen van eisen die hoogwaardige verwerking in de weg staan
- Overheid: regelgeving indien nodig, vergunningen en subsidie.

Benodigde subsidie 150.000 euro

- Korte termijn 2026: 100.000 euro. (onderzoek beoordeling duurzaamheid van beschikbare verwerkingsmethoden).
- Middellange termijn 2028: 50.000 euro (toepassing voor insecten/vissen).
- Middellange termijn 2030: later invullen.

Betrokkenen

Pluimveehouders, mestverwerkers, insecten- en aquacultuursector, akker en tuinbouw (incl. champignonteelt), overheden op alle niveaus van gemeentelijk tot nationaal en EU en Retail partijen en NGO's.

4.d Bijproducten

Beschrijving ambitie

Alle bijproducten krijgen in 2040, al dan niet na een verkregen behandeling, een hoogwaardigere bestemming zodat het op zijn minst in diervoeder gebruikt kan worden.

Huidige situatie

- De pluimveesector heeft veel ervaring met productie, verwaarding en afzet van (verwerkte) bijproducten. Nieuw onderzoek is benodigd om risico's van bijproducten, na eventuele behandeling, te achterhalen. Waar mogelijk, is de inzet om voor meer bijproducten in de praktijk een hoogwaardigere toepassing krijgen. Gezien het aantal bijproducten dat wordt geproduceerd is hier veel duurzaamheidswinst te behalen.
- Slachterijen: de Nederlandse pluimveesector kenmerkt zich doordat alle producten een nuttige bestemming krijgen. De bijproducten uit een slachterij (bloed, veren en de koppen) worden na een geborgde behandeling (verhitting) gebruikt als diermeel. Het resterende deel 'afkeur' wordt momenteel veelal in categorie 2 ingedeeld, wat laagwaardiger toegepast kan worden dan categorie 3.
- Broederijen: de belangrijkste bijproducten uit een broederij betreffen de zogeheten schouweieren, niet uitgekomen eieren en de eischalen van wel uitgekomen eieren. Daarnaast is er een toenemende stroom "haan-eieren" waarvan het broedproces vroegtijdig is afgebroken naar aanleiding van geslachtsbepalingstechnieken in het ei. De stroom schouweieren en haaneieren wordt reeds geclassificeerd als categorie 3 waardoor deze stromen, onder voorwaarden, kunnen worden ingezet als grondstof voor andere producten. De stroom eischalen en niet uitgekomen eieren classificeert nog als categorie 2 en wordt uitsluitend door Rendac verwerkt. Indien een scheiding van eischalen en liggenblijvers bij afraap mogelijk is dan classificeren uitsluitend de liggenblijvers nog als categorie 2 en mogen de eischalen als categorie 3 worden geclassificeerd.
- Eierverwerking (pakstations en eiproductenindustrie): De bijproducten uit de eier-verwerkende industrie zoals eierschalen, open breuk- en kneuseieren of struif worden, als zij niet meer geschikt zijn voor menselijke consumptie, verwerkt tot ingrediënten of vormen op zichzelf een ingrediënt voor diervoeder (categorie 3). Wanneer de kwaliteit niet meer geschikt voor diervoeder is, dan kan het product nog steeds afgezet worden als categorie 3 materiaal en kan het uitgereden worden als kalkmeststof over het land. Het categorie 3 materiaal kan ook afgezet worden als grondstof voor bodemverbeteraars, cosmetica, medische hulpmiddelen of (humane) geneesmiddelen. Eieren met ziektekiemen of bedorven eieren worden geclassificeerd als categorie 2.

Doelen

De betreffende producten zo hoogwaardig mogelijk te kunnen afzetten. Hiermee samenhangend het aandeel aan afgekeurde producten/delen/karkassen verder te minimaliseren.

Doelen korte termijn

In 2025 is er onderzoek verricht waarbij duidelijk wordt of er een additioneel risico is als de gewonnen bijproducten, die nu de bestemming categorie 2 krijgen, al dan niet na een verkregen behandeling, de bestemming categorie 3 zouden krijgen.

Doelen middellange termijn

Het in beleid en indien nodig in regelgeving hebben geeffectueerd dat meer bijproducten waar het risico-technisch kan, al dan niet na een verkregen behandeling, de bestemming categorie 3 krijgen.

Doelen lange termijn (2040)

Het continue vanuit risico-oogpunt veilig afzetten van meer bijproducten in categorie 3 (of een hoogwaardigere bestemming). Doelstelling voor specifiek de pluimveeslachterij is daarbij dat er überhaupt niet meer dan 0,5% van de gekeurde karkassen wordt afgewaardeerd naar bijproduct.

KPI's en meten resultaten

Omvang van de categorie 2 stroom in zowel slachterij, eierverwerker als broederij en omvang categorie 3 stroom in zowel slachterij als broederij.

Acties en afhankelijkheden

Sector

Uitvoeren van onderzoek of er een additioneel risico als meer bijproducten de bestemming categorie 3 krijgen (al dan niet na een verkregen behandeling) i.p.v. de nu gehanteerde categorie 2. Het produceren van robuustere rassen wat resulteert in minder afkeur.

Wetenschappelijke instantie

Het geborgd onderschrijven dat meer bijproducten, al dan niet na een behandeling, veilig de bestemming categorie 3 zouden kunnen krijgen.

Overheid

- In beeld brengen wat de duurzaamheidswinst (CO₂ footprint, minder gasverbruik, minder landverbruik) is voor de sector als bijproducten die nu de bestemming cat. 2 hebben, de bestemming categorie 3 zouden krijgen.
- Het aansturen op het wijzigen van beleid, dat meer bijproducten, al dan niet na een behandeling, in categorie 3 ingedeeld kunnen worden i.p.v. de nu vaak gehanteerde cat. 2. Belangrijk hierbij is dat het ministerie van LNV en de pluimveesector tijdig hierover in gesprek gaan met Europese overheidsinstanties met als insteek het aanpassen van de Europese regels op dit gebied.

Betrokkenen

Overheid, slachterijen, eiproduktenindustrie, broederijen.

5. Markt en economie

Ambities markt

De pluimveesector wil het duurzaamheidsniveau van productie, producten en verwerking en logistiek verder verhogen. Daarnaast wil de sector het marktaandeel, dat aan bovenwettelijke eisen voldoet, vergroten. In de regel is daarbij sprake van kostprijsverhogende activiteiten en inspanningen.

Ambitie economie

In alle schakels van de keten is sprake van voldoende rendement om investeringen in verduurzaming mogelijk te maken.

Algemeen

De pluimveesector opereert grotendeels op onze gemeenschappelijke Europese markt. Daarnaast is het Verenigd Koninkrijk een grote handelspartner. Met name de toeleveranciers in de pluimveesector zijn wereldspelers, die belangrijk zijn voor de opbouw van de pluimveesector elders in de wereld. Een belangrijk kenmerk van de sector is dat alle delen van de kip en het ei worden gebruikt of geconsumeerd. Gevolg daarvan is dat voor bepaalde onderdelen afzet op andere markten dan de Europese noodzakelijk is. Zo worden alle producten optimaal verwaard. Mede door de oriëntatie op de veeleisende Europese consumentenmarkt maakt de sector veel hoogwaardige producten en weet die daarmee ook tegen een aanvaardbare prijs aan te bieden aan de Nederlandse consument.

Verder kent de pluimveesector momenteel veel afzetstromen. De producten zijn afkomstig van verschillende houderijsystemen en er zijn meerdere concepten en keurmerken, gericht op dierenwelzijn, non-GMO-voer, dan wel op duurzaamheid in het algemeen (bijv. Beter Leven Keurmerk, On the way to Planetproof, Beter voor Boer en Natuur). Er is veel geïnvesteerd in het ontwikkelen en in de markt zetten van deze concepten en keurmerken om een meerwaarde in de markt te creëren voor pluimveehouders die aan deze bovenwettelijke concepten en keurmerken deelnemen.

Doelen, KPI's en meten resultaten

Voor het aspect 'markt en economie' zijn niet of nauwelijks kritische prestatie indicatoren ontwikkeld, het onderzoek ernaar is nog maar net begonnen. Dat geldt niet alleen voor de pluimveehouderij maar ook voor de meeste andere landbouwsectoren. Een belangrijke factor daarbij is de beperkte invloed van de keten en zeker van de individuele pluimveehouder op marktomstandigheden, economische ontwikkelingen en daaraan verbonden rendementen. We kiezen er daarom voor om vooralsnog te spreken over (kritische) indicatoren en zolang deze nog niet ontwikkeld of stabiel zijn, niet over kritische prestatie indicatoren. We spannen ons in om zo snel mogelijk tot vaststelling van KPI's over te kunnen gaan en werken daartoe graag samen met andere sectoren en de overheid. KPI's op bedrijfsniveau zijn voor markt en economie dus niet aan de orde.

Voor de doelen en (kritische) indicatoren denken we aan het aandeel productie dat aan bovenwettelijke eisen voldoet en op transparante wijze in de markt wordt gezet. Voor economie gaat het bijvoorbeeld om de positieve kasstroom van de bedrijven en met name afname van het aantal bedrijven met een beperkt positieve of een negatieve kasstroom.

Afhankelijkheden

Voor het succesvol blijven opereren op de gemeenschappelijke Europese markt is een gelijk speelveld (level playing field) met ondernemers in andere EU-landen en met producten van buiten de EU cruciaal. Er mag geen sprake zijn van oneerlijke concurrentie door (het toestaan van) lagere standaarden. De sector verwacht op dit punt grote inzet van de Nederlandse overheid en van de EU. Markt en keten zijn onlosmakelijk verbonden met productie. Slechts wanneer de markt de (duurdere) duurzame producten opneemt, wordt de beweging naar grotere duurzaamheid een succes. Het adagium is dan ook: markt vergoedt verdergaande verduurzaming. Inclusief stappen op het vlak van dierenwelzijn. In het Convenant Dierwaardige Veehouderij zijn daarover afspraken vastgelegd.

De vraag naar duurzame producten moet daarom groter worden. Met alle partners in de keten, gesteund door de overheid en NGO's, zal die route vorm moeten krijgen, bijv. met behulp van consumentenonderzoek, marketing en het ontwikkelen van ketendeals, zoals in het marktprogramma Verduurzaming Dierlijke Producten en in het Convenant Dierwaardige Veehouderij. Het vraagt om ruimte voor ondernemers om hun inspanningen in de markt vergoed te krijgen; de overheid zet geen koppen op de Europese regels en stelt zich terughoudend op bij regelgeving, zodat er ruimte blijft voor een meeropbrengst. Daarnaast ziet ze nauwgezet toe op naleving van het wettelijk gestelde basisniveau van (ingevoerde) producten. De pluimveesector is transparant over de inspanningen en verantwoordt zich daarbij over de resultaten.

De pluimveesector maakt graag afspraken over het voortdurend uitbreiden van de markt voor duurzame producten via de sporen: vergroten consumptie, transparantie, promotie en verkleinen prijsverschillen/betere beloning voor duurzaamheid.

De sector pleit in dat verband voor:

- een duidelijke, eenduidige duurzaamheidslabeling op EU-niveau;
- afspraken met retail- en foodservicebedrijven om de afzet van in Nederland geproduceerd duurzame producten te gaan vergroten;
- inzet via het Convenant Dierwaardige Veehouderij om ook de Europese marktvraag (met een focus op kansrijke Europese markten) naar dierwaardig geproduceerde producten te ontwikkelen en verder te verbreden, o.a. via het Marktprogramma Verduurzaming Dierlijke Producten;
- de verschillende duurzaamheidskeurmerken in Nederland vergelijkbaar te maken dan wel samensmelten met die in de omringende EU-lidstaten om de afzet van duurzame producten te vergroten;
- een kleiner prijsverschil tussen duurzaam en minder duurzaam geproduceerd voedsel, via fiscale maatregelen en/of vergoeding van maatschappelijke diensten.

Toelichtende noten

1. Om aan emissiereducties te kunnen voldoen wordt er een meerjarig programma opgesteld om innovatie in de sector te ondersteunen, gebaseerd op behoeften van bedrijfsleven en een wetenschappelijke kansenanalyse. Er is een investeringsregeling nodig om emissiereductie mogelijk te maken. Deze is nodig voor fijnstof en ammoniak. Om bedrijfsaanpassingen naar de in het Convenant Dierwaardige Veehouderij af te spreken richting, verantwoord mogelijk te maken, wordt aansluiting gezocht bij bestaande (advies)organisaties, die tenminste gedurende 5 jaar pluimveeondernemers desgevraagd ondersteunen. Het is belangrijk dat hierbij alle opgaven die er liggen in samenhang worden meegenomen. De adviesorganisaties moeten hierbij vragen kunnen beantwoorden op het gebied van fijnstof, stikstof, ammoniak, maar ook coaching kunnen regelen, die nodig is naar aanleiding van het ruimtelijke ordeningsvraagstuk. De overheid wordt gevraagd de kosten voor deze adviesorganisaties te financieren. Zowel de sector als onder andere de omgevingsdienst moeten samenwerken om tot realisatie van het Sectorplan te komen. Indien de overheid en de sector naar een plan wil, waarbij advies en een tijdspad per bedrijf worden opgesteld, dan dient hiervoor ook een passende investeringsregeling (Sbv of andere regeling die stuurt op doelbereik) te worden opgesteld. Hierbij is het belangrijk om de boer de vrije keuze te geven hoe hij een bepaald doel wil behalen.
2. De totale stikstofemissies (per diercategorie en totaal pluimvee) o.b.v. huidige emissiefactoren RAV bedroeg in 2021 7 miljoen kilogram. Rekenend met de actuele bekende cijfers was die uitstoot 13,2 miljoen kilogram. De waarde zoals vermeld in het NEMA-systeem ligt rond de 11 miljoen kilogram. De omschakeling naar een hoger dierenwelzijnsniveau zal de uitstoot vergroten tot 17,3 miljoen kilogram, waarbij de omschakeling naar BLK 1* vleeskuikens mogelijk dit getal naar 20 miljoen kilogram zal brengen. Deze berekening is uitgevoerd door Wageningen University and Research en is beschikbaar bij AVINED.
3. Een vaste vergoeding voor jaarlijkse extra kosten indien sneller dan de best beschikbare technieken. De WUR heeft berekend dat een verdergaande reductie bij een dierwaardige veehouderij een totaal van € 600 miljoen vergt (prijsniveau 2022) en extra kosten voor toegenomen energieverbruik kan oplopen tot € 250 miljoen per jaar.
4. De RDA heeft de zes leidende principes, waaraan een dierwaardige pluimveehouderij moet voldoen, geformuleerd in de [zienswijze dierwaardige veehouderij](#) uit 2021. De principes zijn: erkenning van de intrinsieke waarde van het dier, goede voeding, goede gezondheid, goede omgeving, natuurlijk gedrag en een positieve emotionele toestand.
5. Voorbeelden van de huidige bovenwettelijke keurmerken zijn: Beter Leven keurmerk: 1, 2 of 3 sterren, SKAL, KAT, het 'Beter voor'-programma en IKB.
6. Het doen van ingrepen bij eendagskuikens voor export naar derde landen gebeurt nu omdat bij het achterwege laten van de ingreep, deze ingreep vervolgens in het land van bestemming wordt gedaan met aanzienlijk negatievere gevolgen voor het welzijn van die dieren